

*Dobar projekt
para vredi*

STANDARDOM

DO EVROPSKIH FONDOVA

VOJVOĐANSKI STANDARD

Novi Sad, oktobar 2013

UVOD

Proces približavanja Evropskoj uniji polako prelazi u novu fazu. Od kada je Srbija dobila status zemlje kandidata i počela sa pripremnim aktivnostima za početak pregovora, približavanje Evropskoj uniji menja formu, u tom smislu i pravila pod kojima će se proces sprovoditi. Kada EU akredituje Srbiji, sistem decentralizovanog upravljanja (predložen na usvajanje početkom juna 2012. godine) za potrebe upravljanja finansijskim sredstvima, koje će biti na raspolaganju subjektima iz Srbije, upravljanje finansijskim sredstvima će pomoću ovog sistema biti preneto na institucije u Srbiji, dok je ceo sistem planiranja projekata i operativnih programa u nadležnosti institucija republike Srbije u koordinaciji sa Evropskom komisijom, koja mora nacionalne prioritete da usklađuje sa evropskim politikama i prioritetima. Novi finansijski okvir i pravila za IPA II za period 2014-2020. koriste sektorski pristup planiranja koji će omogućiti veću iskorišćenost raspoloživih sredstva, jer će projekti imati veću finansijsku vrednost i nacionalni organi su ti koji su odgovorni za pripremu odgovarajućih projekata, tendera i ugovaranje realizacije. Ako se proces pridruživanja nastavi očekivaniom tempom i kad se krene sa implementacijom operativnih programa po komponentama, aplikanti u Srbiji i AP Vojvodini će imati novu mogućnost za konkurisanje u okviru komponenti IPA III, IPA IV i IPA V (iz budžetskog perioda 2007-2013). Apliciranje u okviru ovih sektora je bilo moguće i do sada, ali isključivo republičkim državnim organim preko IPA komponente I.

Povećanje IPA budžeta za Srbiju u novom budžetskom periodu je predviđeno u iznosu od 30%. Ovo povećanje bi trebalo da se potvrdi ili negira sa usvajanjem budžeta EU za razdoblje 2014-2020. kao i višegodišnjih finansijskih indikativnih planova za IPA zemlje, što znači da bi u slučaju odobravanja u novom period, godišnja suma nepovratnih sredstava bila 260 miliona evra.

Srbija će ta sredstva direktno moći da usmerava kroz planiranje projekata i prioriteta u okviru sektorskog pristupa kroz IPA komponente III, IV i V (IPA 2007-2013) a ne preko komponente IPA I kada se usvoji, gore pomenuti, Decentralizovan sistem upravljanja kao sprovedeni mehanizam i kada se krene sa implementacijom sektorskih operativnih programa. Ovaj sistem upravljanja nije preduslov za korišćenje IPA sredstava, već je postavljen kao cilj i na neki način obaveza, sa procesom integracija i postepenim prebacivanjem nadležnosti i administracije u upravljaju programima i finansijskim sredstvima sa delegacije EU u Srbiji i Evropske komisije na institucije iz Srbije zadužene za određene sektore. Ovaj proces je složen, ali će biti dugoročno koristan. Takođe, bez prebacivanja ovih nadležnosti na administraciju Srbije, pridruživanje Srbije EU i posle toga implementacija strukturnih i kohezionih projekata finansiranih od strane EU, neće biti moguća. Ovaj sistem i ostale tri komponente, jesu priprema za korišćenje strukturnog i kohezionog fonda koji su na raspolaganju članicama EU. Na ovaj način aplikanti iz Srbije i AP Vojvodine kao regiona, imaće mogućnost da dobiju sredstva za neke projekte, koji do sada nisu mogli da se finansiraju sredstvima iz EU. Glavni aspekt se odnosi na podršku poljoprivrednicima, podršku ruralnim područjima, razvoju ljudskih kapaciteta, izgradnji infrastrukture i podršku malim i srednjim preduzećima.

Da bi se poboljšao apsorpcioni kapacitet subjekata sa teritorije AP Vojvodine za korišćenjem ovih sredstava, neophodno je uraditi pripremu fazu, kako bi se kasnije izbegli problemi prilikom pripreme budućih projekata koji zahtevaju strateški pristup i više vremena da bi bili realizovani. Institucije AP Vojvodine: Fond „Evropski poslovi“, Sekretarijat za međuregionalnu saradnju i lokalnu samoupravu i Regionalne razvojne agencije Srem, Banat i Bačka, videle su u ovome veliku stratešku

prednost i priliku za povećanje apsorpcionih kapaciteta institucija, organizacija, zadruga i preduzeća u skoroj budućnosti.

Ova publikacija ima za cilj, ravnomernu pripremu svih regiona i lokalnih samouprava na teritoriji AP Vojvodine za novi period finansiranja. Kako je prethodnom analizom Fonda i sekretarijata AP Vojvodine utvrđeno, potrebno je kreirati jedinstvenu zajedničku strategiju ili pristup, pomoću koje bi se svi relevantni subjekti sa teritorije APV pripremili za nove mogućnosti finansiranja, koje će postati dostupne u novom programskom periodu od 2014. do 2020. Na ovaj način bi svi koji imaju potrebu da apliciraju u okviru neke od IPA komponenti, imali referentnu polaznu osnovu za identifikaciju potreba i prioriteta ravnomernog regionalnog razvoja, takođe, za zajedničko planiranje, nastupanje, te kreiranje zajedničkih regionalnih politika i prioriteta koji bi bili korišćeni u narednom period, kako ka republičkim institucijama tako i prema evropskim. Pravilna priprema koja će se sprovesti na vreme, omogućiće realizaciju koja će ispuniti postavljene strateške ciljeve.

Analizom sistema za konkurisanje u sklopu IPA komponenti III, IV i V, bilo je neophodno uskladiti delove publikacije kao i operativne delove same strategije prema Strategijama EU 2020 i *Community Strategic Guidelines* (CSG). Na ovaj način bi se pristupilo strateškom rešavanju problema nedostatka preciznih, tačno određenih i relevantnih regionalnih strategija.

Dokument je zamišljen kao vodič za jedinice lokalne samouprave, kao prvi nivo upravljanja i informisanja o potrebama stanovništva. Takođe, koncentrisan je na razvoj projekata na nivou opština kao najpouzdanijem i najrelevantnijem izvoru informacija o potrebama stanovništva, a samim tim i lokalnim razvojnim strategijama, koje bi bile urađene po standardu i u skladu sa planom razvoja šire celine od JLS. Uključivanjem korišćenje postojećih sistema (SLAP sistem Stalne konferencije gradova, u daljem tekstu : SKGO, MISP programa) ili razvojem novog sistema po uzoru na već postojeći sistem u ceo proces i obučavanje korisnika za rad sa novim, jednostavnijim ili unapređenim sistemom (velika većina opština je uključena u ovaj sistem ili eventualno SKGO). SLAP sistem podržava razvoj projekata iz tri osnovna razvojna stuba:

1. ekonomski infrastrukturni projekti koji ubrzavaju ekonomski rast i stimulišu zapošljavanje
2. infrastrukturni projekti zaštite životne sredine
3. socijalni infrastrukturni projekti

Na ovaj način sva relevantna ministarstva koja će u nekoj fazi biti odgovorna za implementaciju IPA III, IV i V (IPA 2007-2013.) komponenti i koja planiraju da koriste SLAP, MISP sistem (i koordinaciju lokalnih samouprava kroz novi jednostavniji sistem na teritoriji APV u prvoj fazi, a kasnije i realizaciju kroz postojeće sisteme) imaće koordinaciju sa lokalnim samoupravama za identifikaciju municipalnih infrastrukturnih projekata, koji se nalaze ili su prošli fazu pripreme i koji su spremni za realizaciju, bez obzira da li će se budući projekti finansirati iz republičkih (koji će u narednom periodu polako da se prilagođavaju potrebama i pristupima projektnog finansiranja koji se koristi u EU) ili IPA fondova. Analizom stanja u pojedinačnim lokalnim samoupravama i strategija koje su usvojene, uočen je problem usaglašavanja lokalnih strategija sa nacionalnim strategijama, strateškim okvirima AP Vojvodine i šire (Dunavska strategija itd.), ali imajući u vidu da je u Srbiji usvojen veliki broj strategija koje nisu konzistentne jedna sa drugom. Velika većina strategija prestaje da važi ili je predloženo da one budu ukinute. Stoga je potrebno uraditi analizu svih relevantnih strategija na teritoriji regiona, posebno opština u AP Vojvodini i pristupiti procesu izmene postojećih ili izradi novih, kako strategija tako i ostale planske dokumentacije, kojom raspolažu lokalne samouprave.

Sadržaj

UVOD

1.	ANALIZA I STRATEŠKI OKVIR VOJVOĐANSKOG STANDARDA	6
1.1	NORMATIVNO – PRAVNE PRETPOSTAVKE	6
1.2	STRATEŠKI OKVIR I POTPISANE KONVENCIJE	8
	O PRISTUPANJU EU I REGIONALNOJ SARADNJI.....	8
1.3	ANALIZA STRATEŠKIH DOKUMENATA UJLS	9
1.4	DEFINISANJE CILJEVA U PLANIRANJU SREDSTAVA PSZRSiLS APV	10
1.5	POKAZATELJI U PRAĆENJU OSTVARENJA CILJEVA.....	10
2.	AKTIVNOSTI ZA DOSTIZANJE VOJVOĐANSKOG STANDARDA	11
2.1	STRATEGIJE LOKALNOG ODRŽIVOG RAZVOJA	11
2.2	USLUŽNI CENTRI	12
2.3	EFIKASNO UPRAVLJANJE KOMUNALNIM DELATNOSTIMA	13
2.4	KANCELARIJE ZA LOKALNI EKONOMSKI RAZVOJ	15
3.	IPA III - REGIONALNI RAZVOJ	19
3.1	PREDLOG MOGUĆIH PRIORITETA I MERA POMOĆI IZ III KOMPONENTE IPA	20
3.2	PRIORITETNE OSE 1 – TRANSPORT	21
3.3	PRIORITETNA OSA 2 – ŽIVOTNA SREDINA	24
3.4	PRIORITETNA OSA 3 – KONKURENTNOST	29
3.5	PRIORITETNA MERA 4 – TEHNIČKA POMOĆ.....	35
4.	IPA KOMPONENTA IV - RAZVOJ LJUDSKIH RESURSA.....	37
5.	IPA V - RURALNI RAZVOJ	40
5.1	ANALIZA MOGUĆEG NACRTA KONCEPTA RURALNOG RAZVOJA U SRBIJI	41
	(IPA Rural Development - IPARD).....	41
5.2	MOGUĆI PRIORITETI, MERE I SEKTORI	45
5.2.2	Mera 103- Investicije u kapacitete prerađivačke industrije.....	57
6.	INFORMACIONI SISTEM.....	63
6.1	Svrha sistema SLAP informacionog sistema	63
6.2	RAZVOJ INFRASTRUKTURNIH PROJEKATA.....	64

1. ANALIZA I STRATEŠKI OKVIR VOJVOĐANSKOG STANDARDA

Na osnovu prikupljenih podataka i urađenih analiza, Pokrajinski sekretarijat za međuregionalnu saradnju i lokalnu samoupravu je definisao sledeće ciljeve za period 2012-2016:

1. obezbeđivanje odgovarajućih smernica i podrške u unapređenju usluga koje JLS pružaju građanima i privredi, kao i podršku na izazove u procesu decentralizacije
2. investiranje u jačanje (ili izgradnju) institucionalnog okvira neophodnog za postizanje zadovoljavajućeg nivoa koordinacije i delotvornosti javnih politika
3. podizanje kapaciteta JLS za apsorpciju sredstava iz fondova Evropske unije

Da bi se ciljevi dostigli za period 2013. i 2014. planirano je da se postignu određeni rezultati na nivou svih 45 JLS u AP Vojvodini koji bi bili "VOJVOĐANSKI STANDARD", a to su:

1. usvojene strategije lokalnog održivog razvoja za period 2014-2020.
2. formirani uslužni centri
3. unapređena komunikacija građana i lokalne uprave u oblasti komunalnih delatnosti
4. formirane Kancelarije za lokalni ekonomski razvoj

Prilikom definisanja ciljeva programa i projekata, Pokrajinski sekretarijat za međuregionalnu saradnju i lokalnu samoupravu je koristio sledeću metodologiju:

- analiza zakonskog okvira
- analiza nacionalnih strateških dokumenata
- analiza evropskih dokumenata
- analiza ranije prikupljenih podataka i analize postojećih analitičkih dokumenata koji se odnose na nadležnost i kapacitete JLS
- upitnici lokalnim samoupravama
- regionalni sastanci sa predstavnicima lokalnih samouprava
- podaci dobijeni od agencija za ravnomerni regionalni razvoj i Fonda za evropske poslove
- analiza lokalnih strateških planova

1.1 NORMATIVNO – PRAVNE PRETPOSTAVKE

Dva najvažnija systemska zakona koja uređuju funkcionisanje lokalne samouprave jesu, Zakon o lokalnoj samoupravi („Službeni glasnik RS“, broj 129/07) i Zakon o finansiranju lokalne samouprave („Službeni glasnik RS“, broj 62/06, 47/11, 93/12).

Zakonom o lokalnoj samoupravi uređuje se organizacija i nadležnosti jedinica lokalne samouprave i njenih organa. Lokalna samouprava je pravo i sposobnost organa lokalne samouprave da u granicama zakona uređuju poslove i upravljaju javnim poslovima koji su u njihovoj nadležnosti i od interesa za lokalno stanovništvo (član 2 Zakona o lokalnoj samoupravi). Jedinica lokalne samouprave odgovorna je za kvalitetno i efikasno vršenje svojih i poverenih nadležnosti (Član 6 Zakona o lokalnoj samoupravi)

U članu 20 tačka 1 Zakona o lokalnoj samoupravi, utvrđeno je da opštine preko svojih organa donose programe razvoja, budžet i završni račun, urbanističke planove, programe uređenja građevinskog zemljišta, da uređuju i obezbeđuju obavljanje i razvoj komunalnih delatnosti, donose programe i sprovode projekte lokalnog ekonomskog razvoja i staraju se o unapređenju opšteg okvira za privređivanje u jedinici lokalne samouprave.

Zakon o finansiranju lokalne samouprave iz 2006. godine značajno je doprineo finansijskoj decentralizaciji i omogućio je da se obezbedi relativno transparentno, pošteno, stabilno i predvidljivo prenošenje sredstava sa centralnog na lokalni nivo vlasti. Izmenama Zakona o finansiranju lokalnih samouprava iz 2011. godine, lokalne samouprave su dobile dvostruko više prihoda od poreza na zarade (umesto dotadašnjih 40% dobile su 80% sredstava od poreza na zarade, dok je najviše sredstava iz transfera solidarnosti raspoređeno nerazvijenim opštinama), što će lokalnim samoupravama omogućiti da „dodatna“ sredstava koriste za finansiranje razvojnih projekata u svojim zajednicama.

Zakoni značajni za funkcionisanje i ekonomski razvoj jedinica lokalne samouprave su i Zakon o javno-privatnom partnerstvu i koncesijama, Zakon o komunalnim delatnostima, Zakon o javnim preduzećima („Sl. glasnik RS“, br. 119/2012). Javno preduzeće je preduzeće koje obavlja delatnost od opšteg interesa, a koje osniva Republika Srbija, autonomna pokrajina ili jedinica lokalne samouprave. Komunalne delatnosti su delatnosti od opšteg interesa. Javno preduzeće za obavljanje komunalne delatnosti ili delatnosti od značaja za rad organa jedinice lokalne samouprave osniva jedinica lokalne samouprave, aktom koji donosi skupština jedinice lokalne samouprave, koja ostvaruje prava osnivača.

Nakon donošenja Ustava Republike Srbije, donet je i Zakon o teritorijalnoj organizaciji Republike Srbije („Službeni glasnik RS“, broj 129/07). Teritorijalnu organizaciju Republike Srbije čine opštine, gradovi i grad Beograd, kao teritorijalne jedinice i autonomne pokrajine, kao oblik teritorijalne autonomije. Opština je osnovna teritorijalna jedinica u kojoj se ostvaruje lokalna samouprava, koja je sposobna da preko svojih organa samostalno vrši sva prava i dužnosti iz svoje nadležnosti i koja ima najmanje 10.000 stanovnika.

Opštine koje su obrazovane do stupanja na snagu ovog zakona, mogle su imati manje od 10.000 stanovnika. Po stupanju na snagu novog zakona moguće je osnivanje opština manjih od 10.000 stanovnika samo izuzetno, kada postoje posebni ekonomski, geografski ili istorijski razlozi, može se osnovati nova opština koja ima manje od 10.000 stanovnika.

Teritorija za koju se osniva opština, predstavlja prirodnu i geografsku celinu, ekonomski povezan prostor, koji poseduje razvijenu i izgrađenu komunikaciju među naseljenim mestima, sa sedištem kao gravitacionim centrom. Postupak osnivanja, spajanja i ukidanja opština, kao i promena teritorije opštine, uređuju se ovim zakonom.

1.2 STRATEŠKI OKVIR I POTPISANE KONVENCIJE

O PRISTUPANJU EU I REGIONALNOJ SARADNJI

Nacionalna strategija Srbije za pristupanje SCG Evropskoj uniji (17. jun 2005. godine, Vlada Republike Srbije) ukazuje na potrebu postizanja ekonomske, socijalne i teritorijalne kohezije. Navodi se da je potrebno pružiti punu podršku lokalnim zajednicama, putem usmeravanja sredstava za povećanje razvojnih kapaciteta siromašnih područja, putem pružanja raznih oblika tehničke pomoći, jačanje međuregionalne i međupštinske saradnje, posebno na aktiviranju lokalnih razvojnih planova, kao i izgradnja komunalne infrastrukture, koja je značajna za razvoj malih i srednjih preduzeća.

U okviru Strategije reforme državne uprave u Republici Srbiji navodi se da proces osposobljavanja organa lokalne samouprave treba da bude kontinuiran, zasnovan na sistemskoj analizi kapaciteta i kreiranju programa i planova za osposobljavanje. Osposobljenost organa lokalne samouprave ima dva aspekta: materijalnu osposobljenost i kadrovsku osposobljenost. Kadrovska osposobljenost u Strategiji reforme državne uprave podrazumeva postojanje organizacionog okvira, upravljačkih sistema, potrebnih znanja i veština osoblja kao i mehanizme kojima se u okviru same lokalne samouprave obezbeđuje nadzor i kontrola nad radom njenih organa.

U okviru fiskalne strategija za 2013. sa projekcijama za 2014. i 2015. godinu, navodi se da će Vlada Republike Srbije voditi aktivnu politiku ravnogernog regionalnog razvoja usmerenu na smanjivanje regionalnih razlika u nivou razvijenosti pojedinih područja Republike. U skladu sa dugoročnim planom regionalnog razvoja Srbije i uspostavljenim sistemskim i institucionalnim regulativnim mehanizmima u narednom srednjoročnom periodu, vodiće se politika i preduzimati mere za podsticanje ravnogernog razvoja svih područja Republike, uključujući razvoj nedovoljno razvijenih područja. Glavni ciljevi i pravci politike ravnogernog regionalnog razvoja su, održivi razvoj svih područja Republike, podizanje regionalne konkurentnosti, smanjenje regionalnih neravnogernosti i razlika u stepenu razvijenosti, zaustavljanje nepovoljnih demografskih kretanja, jačanje decentralizacije. Pri sprovođenju regionalne politike obezbediće se njeno povezivanje sa drugim vladinim politikama i sa regionalnom politikom EU.

U okviru istog dokumenta, u okviru unapređenog upravljanja javnim finansijama, ističe se da će se unapređeno upravljanje lokalnim javnim finansijama obezbediti kroz:

- ograničenje rasta zaposlenosti, plata i subvencija u lokalnim samoupravama, kao i prenos određenih nadležnosti sa nivoa Republike na lokalnu samoupravu u oblasti saobraćajne infrastrukture, obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite
- povećanje efikasnosti usluga koje pruža lokalna samouprava, putem većih investicija u lokalne razvojne projekte i rast troškovne efikasnosti investicija
- ubrzanje procesa vraćanja imovine lokalnoj samoupravi
- poboljšanje poslovnog ambijenta na lokalnom nivou kroz uklanjanje administrativnih barijera, ukidanje nepotrebnih birokratskih procedura, uvođenje elektronske uprave i smanjenje korupcije

U dokumentu pod nazivom Pregled srednjoročnih prioriternih potreba jedinica lokalne samouprave u oblasti jačanja institucionalnih kapaciteta posebno se razmatraju tri grupe pitanja: organizacija i radni procesi, ljudski resursi i primena savremenih informaciono-komunikacionih tehnologija.

Prema odredbama člana 114 Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, saradnja između RS i Evropske zajednice, odnosno njenih država članica imaće za cilj „da se obezbedi razvoj efikasne i odgovorne državne uprave u Srbiji, a naročito pružanje podrške primeni vladavine prava, odgovarajućem funkcionisanju državnih institucija u korist celokupne populacije Srbije, kao i nesmetanog razvoja odnosa između EU i Srbije. Saradnja u ovoj oblasti će prevashodno biti usredsređena na izgradnju institucija, uključujući razvoj i primenu transparentnog i nepristrasnog sistema zapošljavanja, upravljanja kadrovima i napredovanja u državnoj službi, kontinuiranu obuku i promovisanje etike u državnoj upravi. Saradnja će obuhvatiti sve nivoe državne uprave, uključujući i lokalnu upravu.“

1.3 ANALIZA STRATEŠKIH DOKUMENATA UJLS

Na osnovu analize koju je sproveo pokrajinski sekretarijat za međuregionalnu saradnju i lokalnu samoupravu temu identifikacije lokalnih strateških dokumenata i planova određenih po sektorima koji su relevantni za određenu JLS ili region. Na osnovu ove analize identifikovani su sledeći problemi u jedinicama lokalnih samouprava. Analiza je rađena na celoj teritoriji APV upitnici su u više navrata slani u svih 45 JLS. Kvalitet odgovora je u velikoj meri zavisio od stručnosti i spremnosti zaposlenih u ovim JLS.

Identifikovani problem u JLS

1. Nedovoljan broj opština/gradova ima strateške planove za period 2014-2020
2. U jednom broju opština/gradova su strateški planovi pripremljeni, ali nisu usvojeni
3. Urađena strateška dokumenta su bez akcionog plana i definisanih prioritetnih projekata
4. Nedovoljan broj opština/gradova ima jasno definisane ciljeve za podizanje razvojnih kapaciteta lokalnih samouprave
5. Velika diverzifikacija i neujednačenost metodologije po kojoj su rađene strategije

Na osnovu odgovora iz dela upitnika koji je sproveo pokrajinski sekretarijat za međuregionalnu saradnju i lokalnu samoupravu koji se odnosi na institucionalne ili organizacione mere predviđene lokalnim strateškim dokumentima na nivou lokalne uprave analiza je urađena u okviru pet segmenata:

1. Mere i aktivnosti na unapređenju funkcionalnosti različitih sektora lokalne administracije
2. Mere i aktivnosti za modernizaciju uprave i primenu novih informaciono-komunikacionih tehnologija
3. Mere i aktivnosti vezane za podsticanje ekonomskog razvoja opština/gradova
4. Mere i aktivnosti vezane za razvoj i uspostavljanje novih usluga za građane
5. Mere i aktivnosti za unapređenje pripreme, praćenje i vrednovanje programa

1.4 DEFINISANJE CILJEVA U PLANIRANJU SREDSTAVA PSZRSiLS APV

- OBEZBEĐIVANJE FINANSIJSKIH SREDSTAVA KROZ GODIŠNJI FINANSIJSKI PLAN
- IZVEŠTAJ VLADI AP VOJVODINI O STANJU I PREDLOGU MERA I AKTIVNOSTI

1.5 POKAZATELJI U PRAĆENJU OSTVARENJA CILJEVA

- Broj jedinica lokalne samouprave sa pripremljenim strateškim planovima (kraj 2014)
- Broj jedinica lokalne samouprave sa usvojenim strateškim planovima (2015)
- Broj strateških dokumenata koja imaju urađene akcione planove (2015)
- Broj jedinica lokalne samouprave koje imaju listu prioriternih projekata (2014)
- Broj strateških planova u okviru kojih su posebno definisani ciljevi na unapređenju rada lokalne uprave kao nosioca i koordinatora LER (2016)
- Broj jedinica lokalne samouprave koje imaju definisane pokazatelje za praćenje napretka u dostizanju ciljeva (2015)
- Broj jedinica lokalne samouprave koje imaju formiran tim za praćenje sprovođenja strategije (2015)
- Broj jedinica lokalne samouprave sa Uslužnim centrom (2015)
- Broj dokumenata JLS postavljen na E-portal (2015)
- Broj JLS sa uspostavljenim JPP u oblasti komunalnih delatnosti (2015)
- Oblici uspostavljenе komunikacije lokalne uprave i građana u oblasti komunalnih delatnosti (2014)
- Broj projekata u JLS (2014-2020)

Članom 78 Zakona o lokalnoj samoupravi je regulisano da organi Republike, teritorijalne autonomije i jedinica lokalne samouprave međusobno sarađuju. Organi lokalne samouprave dužni su da dostavljaju pokrajinskim organima izveštaje, podatke, spise i isprave

2. AKTIVNOSTI ZA DOSTIZANJE VOJVOĐANSKOG STANDARDA

Da bi se postavila osnova za postizanje standarda namenjenog za sve JLS u AP Vojvodini u periodu od 2014. do 2020. godine na nivou svih 45 JLS u AP Vojvodini planirano je ostvarivanje sledećih prioriteta:

1. **USVOJENE STRATEGIJE LOKALNOG ODRŽIVOG RAZVOJA ZA PERIOD 2014-2020**
  - 1.1. IZRADA OPERATIVNIH I SEKTORSKIH LOKALNIH DOKUMENATA PO EU DIREKTIVAMA
2. **FORMIRANI USLUŽNI CENTRI**
3. **UNAPREĐENA KOMUNIKACIJA GRAĐANA I LOKALNE UPRAVE U OBLASTI KOMUNALNIH DELATNOSTI**
4. **FORMIRANE KANCELARIJE ZA LOKALNI EKONOMSKI RAZVOJ**
  - 4.1. ANALIZA KAPACITETA JLS
  - 4.2. RAZVOJ LJUDSKIH KAPACITETA

2.1 STRATEGIJE LOKALNOG ODRŽIVOG RAZVOJA

Strateško planiranje predstavlja ključni instrument za upravljanje lokalnim razvojem. Strategije razvoja jedinica lokalne samouprave obuhvataju različite aspekte razvoja i širok spektar različitih koncepcija, aktivnosti i procesa kojima se lokalne institucije, organizacije i drugi akteri na određenoj teritoriji mobilisu radi kreiranja aktivnosti, organizacije i razvoja kojima bi se na najbolji način koristili resursi određenog regiona. U članu 20 Zakona o lokalnoj samoupravi ("Službeni glasnik Republike Srbije" broj 129/2007) utvrđeno je da su opštine odgovorne da preko svojih organa, u skladu sa Ustavom i zakonom donose programe razvoja.

2.1.1 IZRADA OPERATIVNIH I STRATESKIH LOKALNIH DOKUMENATA PO PRIORITETIMA

Svaka JLS odgovorna je za pripremanje dokumentacije neophodne za povlačenje sredstava iz EU fondova, a koja mora biti u skladu sa relevantnim evropskim i nacionalnim strategijama. Da bi se uspešno bavili politikom razvoja na opštinskom nivou, neophodno je da lokalna samouprava postavi institucionalni okvir Kancelarije za lokalni ekonomski razvoj koje će obezbediti kontinuitet i sistematsko sprovođenje mera isplaniranih prema stvarnim potrebama lokalne samouprave. Uputstvo kako napraviti Lokalni plan razvoja je pripremala i Stalna konferencija gradova i opština i besplatna verzija se nalazi na sajtu SKGO.¹

Da bi opštine dostigle željeni standard u regionalnom razvoju i budućim mogućnostima finansiranja, koje će postati dostupne daljom integracijom Srbije u EU, izradu strategija je neophodno raditi po sistemu uz postavljenu klasifikaciju, da bi dalje analize bile preciznije i jednostavnije za obradu. Takođe dalja analiza bi omogućila da se ceo proces jednostavnije prati i unapređuje. Druga prednost ovog sistema jeste da bi usklađivanje po prioritetima republike Srbije koji bi trebalo da su izrađeni prema strateškim prioritetima EU, doveli bi do uspostavljanja održivog sistema praćenja predloga projekata takođe i usklađivanjem sa prioritetima samog poziva. Na ovaj način bi se dobio zaokružen sistem od realnih potreba JLS, prioriteta regiona koji bi bili usklađeni sa prioritetima samih poziva.

¹ <http://www.skgo.org/publications/front/Publikacije>

Programiranje i planiranje sredstava kako domaćih donatora ili institucija tako i međunarodnih koji su relevantni za određeni sektor (CBC programi) bi moglo da bude urađeno po principu „bottom up“ gde bi se analiza prioriteta vršila na osnovu podataka dobijenih od JLS pa onda na više institucionalne jedinice (ovaj proces bi zahtevao većis tepen decentralizacije države) na ovaj način bi akcenat poziva koji se raspisuju mogao biti stavljen na prioritete regionalne politike a samim tim i na projekte koji bi dobili na značaju i relevantnosti prilikom selekcije i odbrane relevantnosti u odgovarajućim telima koja odlučuju o tome.

Izrada strategija i akcionih planova JLS treba da bude urađena prema sledećoj klasifikaciji:

- strategija lokalnog održivog razvoja
- lokalni ekonomski plan razvoja
- poljoprivredni/ruralni plan razvoja
- plan razvoja turizma
- plan razvoja malih i srednjih preduzeća
- lokalni plan razvoja zaštite životne sredine
- plan razvoja energetske efikasnosti
- plan upravljanja otpadom
- plan razvoja socijalne politike
- lokalni akcioni plan za decu
- lokalni akcioni plan za mlade
- lokalni akcioni plan za Rome
- lokalni akcioni plan za izbeglice i interno raseljena lica
- plan urbanizacije/prostorni plan

JLS bi imale obavezu za određene strategije koje se nalaze na vrhu liste prioriteta, a za ostale sektore bi se strategije ili akcioni planovi pravili prema potrebi.

2.2 USLUŽNI CENTRI

Kako građani koji dolaze u zgradu opštinske uprave u vezi sa rešavanja svakodnevnih problema, tako i predstavnici poslovnog sektora, imaju prava da se na adekvatan način informišu, da se efikasno pristupi rešavanju njihovih problema i zahteva, te da se ubrzaju administrativne procedure. U članu 52 stav 1 tačka 3 Zakona o lokalnoj samoupravi ("Službeni glasnik Republike Srbije", broj 129/2007) utvrđeno je da opštinska uprava rešava u upravnom postupku u prvom

stepenu o pravima i dužnostima građana, preduzeća, ustanova i drugih organizacija u upravnim stvarima iz nadležnosti opštine. Cilj ove usluge je učiniti efikasnim, ekonomičnim i pristupačnim. Usluge lokalne administracije se mogu unaprediti optimalizacijom broja prijemnih službi i kancelarija, skraćivanjem vremena potrebnog za pristup uslugama, pojednostavljivanjem administrativnih procedura, podrškom osetljivim kategorijama stanovništva u pristupu uslugama, uvođenjem informacionih tehnologija, jačanjem kapaciteta zaposlenih u jedinicama lokalne samouprave. Osnivanjem opštinskih uslužnih centara moguće je unaprediti delatnost opštinske uprave prilikom pružanja usluga, građanima i pravnim licima i bolju razmenu informacija i komunikaciju sa predstavnicima lokalne vlasti i administracije. Za efikasnost rada opštinskih uslužnih centara, od značaja je da budu u okviru prostora opštinske uprave, povezani sa opštinskom upravom, adekvatno prostorno i tehnički opremljeni, sa obučenim službenicima.

Uslužni centri omogućavaju investitorima i preduzetnicima da uz minimalne troškove uz najmanji protok vremena, pribave neophodne dozvole, omogućće infrastrukturne priključke i pristupe lokalnim servisima - komunalnim uslugama. Poslovni sektor i investitori na taj način lako i jednostavno dolaze do informacija i imaju stalan uvid u rad lokalne administracije u pogledu njihovih prava i zahteva.

2.3 EFIKASNO UPRAVLJANJE KOMUNALNIM DELATNOSTIMA

Komunalne delatnosti spadaju u izvorne nadležnosti lokalne samouprave. Najnerazvijenije opštine Vojvodine, teško mogu da obezbede adekvatan kvalitet komunalnih usluga, koji bi bio uporediv sa onim u razvijenim opštinama slične veličine. Često postoji zatvorenost, netransparentnost poslovanja i nedostatak komunikacije na relaciji izvršna vlast – lokalna uprava – inspekcijске službe – javna komunalna preduzeća, sa onima kojima su njihove usluge namenjene, znači građanima i poslovnom sektoru. Javna preduzeća koja se bave komunalnom delatnošću često pokrivaju samo potrebe u gradskim mesnim zajednicama što doprinosi: nepostojanju sistemskih rešenja, na relaciji selo-grad, tako da se komunalno opremanje zasniva na urbanism, a ne seoskim/atarskim parametrima; nedostatku definisanih strategija razvoja, pozicije i uloge komunalnih seoskih sistema i službi; kašnjenju sa izgradnjom seoske infrastrukture što povećava ekološke i socijalne probleme.

Zakonom o lokalnoj samoupravi, uređuje se organizacija i nadležnosti jedinica lokalne samouprave i njenih organa. Lokalna samouprava je pravo i sposobnost organa lokalne samouprave da u granicama zakona uređuju poslove i upravljaju javnim poslovima, koji su u njihovoj nadležnosti i od interesa za lokalno stanovništvo (član 2 Zakona o lokalnoj samoupravi). Jedinica lokalne samouprave odgovorna je za kvalitetno i efikasno vršenje svojih i poverenih nadležnosti (Član 6 Zakona o lokalnoj samoupravi). Jedinica lokalne samouprave realizacijom sistema 48 sati (zelena linija 24 sata...) koji utiče na poboljšanje kvaliteta života putem unapređenja efikasnosti komunalnih usluga. Ovo se može postići Zakonom o javno-privatnom partnerstvu i koncesijama („Sl. glasnik RS“, br. 88/2011). Javno-privatno partnerstvo (JPP) u smislu ovog zakona jeste dugoročna saradnja između javnog i privatnog partnera radi obezbeđivanja finansiranja, izgradnje, rekonstrukcije, upravljanja ili održavanja infrastrukturnih i drugih objekata od javnog značaja i pružanja usluga od javnog značaja, koje može biti ugovorno ili institucionalno. Davalac koncesije može biti i skupština jedinice lokalne

samouprave, kada su javna tela i predmet koncesije u nadležnosti jedinice lokalne samouprave. Javno-privatna partnerstva se u svetu primenjuju već više od 20 godina kako bi se:

- poboljšao kvalitet pružanja usluga u oblasti infrastrukture
- osigurala bolja vrednost za uloženi novac poreskih obveznika
- došlo do novih izvora kapitala za razvoj infrastrukture

Smernice Evropske komisije za uspešna javno-privatna partnerstva, definišu ga kao „partnerstvo između javnog i privatnog sektora u svrhu realizacije projekta ili usluga koje tradicionalno pruža javni sektor”, a njih karakterišu podela investicija, rizika, odgovornosti i dobiti među partnerima. U Zelenoj knjizi Evropske komisije javno-privatno partnerstvo, definisano je kao partnerstvo koje se odnosi na oblike saradnje između javnog i privatnog sektora sa ciljem da se osigura finansiranje, izgradnja, obnova, upravljanje i održavanje neke infrastrukture ili pružanje usluga. Drugim rečima, cilj sklapanja ugovora o javno-privatnom partnerstvu je podsticanje ekonomije, brži razvoj infrastrukture i javnih usluga koje pruža javni sektor sa ciljem zadovoljavanja javnih potreba, a što podrazumeva saradnju između privatnog i javnog sektora.

Opštine/gradovi u Srbiji su obavezni, prema Zakonu o komunalnim delatnostima („Sl. glasnik RS”, br. 88/2011), da obezbede komunalne usluge, koje su tačno specificirane u članu 2 Zakona. Skupština jedinice lokalne samouprave može kao komunalne odrediti i druge delatnosti od lokalnog interesa i propisati uslove njihovog obavljanja, u skladu sa stavom 1 ovog člana. Jedinica lokalne samouprave, u skladu sa ovim zakonom, obezbeđuje organizacione, materijalne i druge uslove za izgradnju, održavanje i funkcionisanje komunalnih objekata, za tehničko i tehnološko jedinstvo sistema, uređuje i obezbeđuje obavljanje komunalnih delatnosti i njihov razvoj. Komunalnim objektima, u smislu stava 1 ovog člana, smatraju se građevinski objekti sa uređajima, instalacijama i opremom, sama postrojenja, uređaji i instalacije i drugi objekti koji služe za pružanje komunalnih usluga korisnicima, kao i uređeno građevinsko zemljište i dobra u opštoj upotrebi koja se koriste za obavljanje komunalne delatnosti.

Jedinica lokalne samouprave uređuje, u skladu sa zakonom, uslove obavljanja komunalnih delatnosti, prava i obaveze korisnika komunalnih usluga, obim i kvalitet komunalnih usluga i način vršenja nadzora nad obavljanjem komunalnih delatnosti Jedinica lokalne samouprave. U skladu sa ovim zakonom, obezbeđuje organizacione, materijalne i druge uslove za izgradnju, održavanje i funkcionisanje komunalnih objekata i za tehničko i tehnološko jedinstvo sistema. Uređuje i obezbeđuje obavljanje komunalnih delatnosti i njihov razvoj. Komunalnim objektima, u smislu stava 1 ovog člana, smatraju se građevinski objekti sa uređajima, instalacijama i opremom, sama postrojenja, uređaji i instalacije i drugi objekti koji služe za pružanje komunalnih usluga korisnicima, kao i uređeno građevinsko zemljište i dobra u opštoj upotrebi, koja se koriste za obavljanje komunalne delatnosti. Jedinica lokalne samouprave uređuje, u skladu sa zakonom, uslove obavljanja komunalnih delatnosti, prava i obaveze korisnika komunalnih usluga, obim i kvalitet komunalnih usluga i način vršenja nadzora nad obavljanjem komunalnih delatnosti :

1) odgovarajući obuhvat, obim i kvalitet komunalnih usluga, koji podrazumeva naročito: zdravstvenu i higijensku ispravnost prema propisanim standardima i normativima, tačnost u pogledu rokova isporuke, sigurnost i zaštitu korisnika u dobijanju usluga, pouzdanost, pristupačnost i trajnost u pružanju usluga

2) razvoj i unapređivanje kvaliteta i asortimana komunalnih usluga, kao i unapređivanja organizacije rada, efikasnosti i drugih uslova pružanja usluga

Poboljšanje komunikacije građana i lokalne samouprave u oblasti komunalne delatnosti, poboljšanje materijalno-tehničkih uslova za funkcionisanje sistema komunalnih usluga na lokalnom i međuopštinskom nivou. Analizom ciljeva i prioriteta iz strateških planova jedinica lokalnih samouprava na teritoriji AP Vojvodine, koja je urađena na osnovu podataka iz Upitnika za opštine/gradove koje su opštine/gradovi dostavile Pokrajinskom sekretarijatu za lokalnu samoupravu i međuopštinsku saradnju u periodu 20. april - 1. maj 2009. godine, utvrđeno je da najveći deo opština/gradova u okviru strateških planova imaju strateške ciljeve i prioritete u oblasti infrastrukture i komunalnih delatnosti.²

2.4 KANCELARIJE ZA LOKALNI EKONOMSKI RAZVOJ

Racionalnija i prorazvojna alokacija budžetskih sredstava u funkciji napred navedenih ciljeva, predstavlja pre svega investiranje u LER iz budžeta lokalne samouprave koje posmatrano na duži rok rezultira značajnim uvećanjem lokalnog budžeta, većom investicionom atraktivnošću lokalne samouprave i razvijenijim odnosom lokalnih vlasti sa poslovnim sektorom unutar i izvan lokalne samouprave.

Uslužni centri u lokalnim samoupravama, primenjujući standarde modernog poslovanja, razvijaju konsultativne sisteme uz pomoć kojih poslovnim sektoru nude širok obim usluga a tiču se pravila komunikacije nadležnih upravnih odeljenja sa investitorima. Konsultativni sistem, kao i sistemi dozvola i registracionih mehanizama primenjuju se u oblasti zemljišta, poslovnog prostora, javnih površina i komercijalne i stambene izgradnje. Sistem dozvola i registracionih mehanizama modernizuje se primenom kompjuterizacije dozvola i registracija, pojednostavljivanjem procedura kroz sistem One-Stop-Shop i svođenjem na minimum diskrecionih prava lokalnih administracija, kada je reč o ostvarivanju prava poslovnih subjekata i transparentnosti procesa rada lokalnih uprava.

Budžetsko finansiranje organizacija LER-a omogućava jačanja kapaciteta lokalnih samouprava da uspešno apliciraju za dodatna finansijska sredstva. Jedinice lokalne samouprave koje su ulagale značajna finansijska sredstva u sopstveni razvoj, uspele su da privuku investitore, da povećaju zaposlenost i da uspešnije od drugih ostvaruju svoje strateške ekonomske razvojne ciljeve.

Analiza stanja

1. Opština statutom i drugim opštim aktima bliže uređuje način, uslove i oblike vršenja prava i dužnosti iz svoje nadležnosti. Opština organizuje organe i službe za potrebe opštine i uređuje njihovu organizaciju i rad.
2. Mnoge od ovih kancelarija, službi, centara i saveta su osnovani zahvaljujući finansijskoj i tehničkoj pomoći donatora.
3. Uspeh u radu i održivost zavisi pre svega od:
  - stručnosti kadrova koji su u njima zaposleni
  - uspostavljanja funkcionalnih odnosa sa drugim lokalnim organima i službama

---

² REPUBLIKA SRBIJA, NARODNA SKUPŠTINA, BIBLIOTEKA NARODNE SKUPŠTINE Tema: JAVNO-PRIVATNO PARTNERSTVO I KONCESIJE Datum: 18/11/2011

Plan

1. Prilikom, osnivanja novih organizacionih oblika unutar ili izvan lokalne uprave neophodno je obezbediti optimalno funkcionisanje u zadatim lokalnim prilikama.
2. Zakon o lokalnoj samoupravi RS ne uređuje detaljnije organizacionu strukturu opštinske/gradske uprave, tako da je praksa davanja naziva osnovnim organizacionim jedinicama uprave (oddeljenja, službe, sekretarijati) vrlo šarolika.
3. Često se novi oblici koji pokrivaju pojedine nadležnosti, ustanovljavaju ili osnivanjem posebnog odeljenja, službe u okvirima uprave ili osnivanjem odseka u okviru postojećih odeljenja ili pri kabinetu gradonačelnika tj. predsednika opštine.
4. Za donošenje ovakve odluke potrebna je saglasnost skupštine opštine/grada, a to podrazumeva postojanje političke volje i većine za usvajanje ovakve odluke.
5. Novoformiranim organima i službama u opštini treba obezbediti mesto u organizacionoj strukturi uprave koje je minimalno podložno političkom uticaju i promenama vlasti.
6. Da bi funkcionalno bili efikasni, potrebno je sadržinu novoformiranih organa uskladiti sa raspoloživim ljudskim i organizacionim resursima uprave.
7. Uspešnost rada novoosnovanih službi jeste mogućnost izgradnje partnerskih i funkcionalnih odnosa sa drugim lokalnim organima, čija ovlašćenja direktno ili indirektno imaju vezu sa tom oblasti, a to često nije lako postići u atmosferi u kojoj stara odeljenja ili organi lokalne uprave podozdrivo i sa nepoverenjem gledaju na aktivnosti mladih kolega u novosnovanim službama, čije im se nadležnosti često čine nejasnim i nepotrebnim jer se bez njih, kako tako, funkcionisalo.

2.4.1 ANALIZA KAPACITETA JLS I OSTALIH SUBJEKATA NA TERITORIJI APV

Sprovođenje analize na terenu u cilju utvrđivanja trenutnih kapaciteta kancelarija za LER u opštinama AP Vojvodine koje bi mogle da vrše podršku ostalim subjektima i građanima na teritoriji JLS kako u okviru pripreme i finansiranja određenih projekata tako i u pružanju relevantnih informacija za određene subjekte (poljoprivrednike, mala i srednja preduzeća i drugih javnih institucija) o dostupnim konkursima, uslovima poziva, planiranju, sufinansiranju, povezivanju, a sve u saradnji sa Sekretarijatom, fondom „Evropski poslovi“ i regionalnim razvojnim agencijama. Analiza kapaciteta bi se sastojala od:

- programi podrške za izradu i reviziju strateških dokumenata i akcionih planova jedinica lokalnih samouprava na teritoriji AP Vojvodine (izrada i revizija strateških planova, izrada sektorskih strategija prema prioritetima EU)
- program podrške jedinicama lokalne samouprave za učešće na međuregionalnim i međunarodnim konkursima od interesa za društveno ekonomski razvoj AP Vojvodine,

kroz određen broj sati mentoringa Regionalnih razvojnih agencija koje bi pružale podršku opštinama za pripremu razvojnih projekata

4.2.2 RAZVOJ LJUDSKIH KAPACITETA

Podizanje kapaciteta zaposlenih u institucijama sa teritorije AP Vojvodine za prihvatanje sredstava iz EU fondova kroz obuke.

Ravnomerni program obuke i tehničke podrške odeljenjima za finansije i planiranje jedinica lokalnih samouprava u primeni i sprovođenju projekata prema PRAG procedurama priprema, monitoring i izveštavanje prema trenutnim zahtevima EU i kasnije prema procedurama nadležnih Ministarstava.

Program podrške jedinicama lokalne samouprave za učešće na međuregionalnim i međunarodnim skupovima (Open Days i dr).

Uključivanje SLAP sistema SKGO u ceo proces i obučavanje korisnika za rad sa sistemom (npr. neke opštine koriste već postojeći sistem).

Program povezivanja i osposobljavanja predstavnika jedinica lokalnih samouprava (KLER, službe finansija, odeljenja za urbanizam i planiranje) za planiranje i korišćenje raspoložive IPA komponente usmerene na regionalni i ruralni razvoj, a u saradnji sa sekretarijatom za međuregionalnu saradnju.

- pokretanje programa podrške kancelarijama za lokalno-ekonomski razvoj u jedinicama lokalnih samouprava (uspostavljanje tehničkih kapaciteta, sistematizacija radnih mesta i osposobljavanje zaposlenih za rukovođenje radom od značaja za lokalni ekonomski razvoj)
- program obuke i tehničke podrške odeljenjima za finansije jedinica lokalnih samouprava u primeni i sprovođenju PRAG procedura („Procurement procedures“ - priprema, monitoring i izveštavanje)
- program podrške jedinicama lokalne samouprave za učešće na međuregionalnim i međunarodnim konkursima od interesa za društveno ekonomski razvoj AP Vojvodine, kroz određen broj sati mentoringa Regionalnih razvojnih agencija koje bi pružale podršku opštinama za pripremu razvojnih projekata
- program podrške brendiranju samih opština i na taj način ustanoviti i brendiranje određenog regiona u kojima se JLS nalaze.
- program podrške jedinicama lokalne samouprave za učešće na međuregionalnim i međunarodnim skupovima (Open Days i dr)
- program osposobljavanja predstavnika jedinica lokalnih samouprava (KLER, službe finansija, odeljenja za urbanizam i planiranje) za pripremu projekata u okviru sve četiri IPA komponente usmerene na razvoj regiona u svim sektorima.
- koordinacija lokalnih samouprava, od ideje do pripreme međuopštinskih projekata za konkurisanje, izrada studija izvodljivosti i projektno-tehničke dokumentacije, saradnja sa donatorima
- Korišćenje informacija iz SLAP sistema SKGO u proces kreiranja zajedničkih projekata i obučavanje korisnika za rad sa uspostavljenim IT sistemom.

-
- Priprema kataloga prioriternih projekata jedinica lokalnih samouprava i AP Vojvodine i kreiranje baze podataka o prioriternim projektima JLS, baze korisnika sistema i povezivanje zainteresovanim subjektima. Pošto bi se sistem uspostavio bilo bi neophodno praćenje procesa u IT sistemu i adaptacija relevantnih informacija u prioriternim projektima, takođe bilo bi omogućeno traženje partnerstva i povezivanje partnera i priprema regionalnih projekata.

3. IPA III - REGIONALNI RAZVOJ

Realizacijom treće komponente Instrumenta za predpristupnu pomoć – **Regionalni razvoj** - zemlje kandidati za članstvo se pripremaju za korišćenje sredstava iz Evropskog fonda za regionalni razvoj (ERDF) i Kohezionog fonda. Zajedno sa Evropskim socijalnim fondom (ESF), ERDF i Kohezioni fond doprinose ostvarivanju tri cilja: konvergenciji, regionalnoj konkurentnosti i zapošljavanju i evropskoj teritorijalnoj saradnji.

Ova komponenta programa IPA podržava infrastrukturne projekte u sektorima zaštite životne sredine i saobraćaja, kao i programe podsticanja konkurentnosti i regionalnog razvoja. Ova komponenta predstavlja nastavak programa ISPA i komponente poljoprivredne i socijalne kohezije programa Phare te predstavlja pripremu za korišćenje Evropskog fonda za regionalni razvoj nakon pristupanja.

Korišćenje sredstava unutar komponente III programa IPA temelji se na višegodišnjim programskim dokumentima tzv. Operativnim programima za sektore saobraćaja, životne sredine i regionalne konkurentnosti. U skladu sa sektorskim prioritetima u okviru operativnih programa potrebno je identifikovati prioritete i specifične mere te finansijska sredstva namejenjena za njihovo sprovođenje.

Trenutno, Republika Srbija još uvek ne može da koristi ovu komponentu. Zbog toga, da bismo ilustrovali obim sredstava namenjen komponenti regionalni razvoj, dajemo pregled sredstava ove komponente u ukupnom iznosu sredstava iz IPA namenjenih zemljama kandidatima Hrvatskoj, Makedoniji i Turskoj u periodu od 2007. do 2012. godine. U periodu 2007-2012. EK je namenila oko 1.9 milijardi evra za projekte u okviru komponente koja se odnosi na regionalni razvoj za zemlje kandidate za članstvo.

Posmatrano prema ostalim komponentama u ukupnom iznosu sredstava iz programa IPA, procentualno učešće komponente za Regionalni razvoj za Hrvatsku iznosi 34.7%, Tursku 35.6% i Makedoniju 28.4%.

Prioriteti u okviru komponente Regionalni razvoj se operacionalizuju u tzv. Strateškom koherentnom okviru koji se sastavlja na nacionalnom nivou za treću i četvrtu komponentu (Razvoj ljudskih resursa) IPA i koji pokriva ceo period sprovođenja IPA. Strateški koherentni okvir izrađuju zemlje korisnice na osnovu Višegodišnjeg indikativnog planskog dokumenta. Nakon njegove izrade se dostavlja na razmatranje Evropskoj komisiji.

U zavisnosti od potreba, Strateški koherentni okvir može da sadrži i odredbe o koordinaciji sa drugim nacionalnim programima koje podržavaju međunarodne finansijske institucije, kao i o koordinaciji sa drugim komponentama IPA, naročito komponentom Ruralni razvoj.

Projekti u okviru treće komponente mogu biti finansirani od strane EU u iznosu od maksimalno 75% podobnih troškova na nivou ose prioriteta. U izuzetnim i opravdanim slučajevima, s obzirom na obim ose prioriteta ovi troškovi mogu dostići najviše 85%.

U okviru operativnog programa koji se odnosi na komponentu regionalnog razvoja, moguće je finansirati tzv. veliki projekat. Veliki projekat se sastoji od serije radova, aktivnosti ili usluga i

namenjen je postizanju definitivnog i nedeljivog zadatka precizne ekonomske ili tehničke prirode koji ima jasno naznačene ciljeve i čija ukupna vrednost prelazi 10 miliona evra.

Veliki projekti moraju biti odobreni od strane Evropske komisije, a podnosilac zahteva su uspostavljene operativne strukture za regionalni razvoj. Odluka kojom se projekat odobrava definiše fizički cilj i troškove koji mogu biti finansirani, a na koje se primenjuje stopa kofinansiranja za datu osu prioriteta. Posle nje sledi bilateralni sporazum sa zemljom korisnicom, koji predviđa ove elemente. Posebno treba voditi računa da troškovi vezani za implementaciju velikih projekata ne mogu biti finansirani ukoliko su nastali pre dobijanja odobrenja od strane Evropske komisije.

3.1 PREDLOG MOGUĆIH PRIORITETA I MERA POMOĆI IZ III KOMPONENTE IPA ³

U okviru treće IPA komponente – Regionalni razvoj, definisane su tri prioritete oblasti (ose prioriteta) plus tehnička podrška:

1. Saobraćajna infrastruktura - transport, posebno međusobna veza i međusobna operativnost između nacionalnih mreža i između nacionalnih i transevropskih mreža

2. Moguće mere u vezi sa životnom sredinom koje se odnose na upravljanje otpadom, vodosnabdevanjem, gradskim otpadnim vodama i kvalitetom vazduha, obnovu zagađenih mesta i zemljišta; oblasti koje se odnose na održivi razvoj koji predstavljaju korist za životnu sredinu, tj. energetska efikasnost i obnovljivu energiju

3. Aktivnosti koje podstiču regionalnu konkurentnost, što posebno uključuje:

obezbeđenje poslovnih i tehnoloških usluga za preduzeća posebno u oblasti upravljanja, istraživanja i razvoja tržišta i umrežavanja; pristup i upotrebu informativnih i komunikacionih tehnologija; unapređenje tehnološkog razvoja, istraživanja i inovacija, uključujući saradnju sa tercijalnim obrazovnim i istraživačkim institucijama i istraživačkim i tehnološkim centrima; razvoj poslovnih mreža i grupa; kreiranje i razvoj finansijskih instrumenata koji olakšavaju pristup revolving finansiranju kroz zajednički kapital, kreditne i garancijske fondove; obezbeđenje lokalnih infrastruktura i usluga koje doprinose lakšem osnivanju, razvoju i proširenju novih i postojećih poslova, i infrastrukturu za obrazovanje i obuku gde su potrebne za regionalni razvoj i u tesnoj koordinaciji sa komponentom razvoja ljudskih resursa.

4. Tehničku pomoć (TA), koriste samo oni koji sprovode program.

---

³ Government of the Republic of Serbia, Draft operational programme for economic development IPA Component III (2nd Draft September 2011); str. 1

3.2 PRIORITETNE OSE 1 – TRANSPORT⁴

Republika Srbija se smatra, i često opisuje kao, raskrsnica između Istoka i Zapada. Njen geografski položaj je čini važnom tranzitnom rutom. Kotline Dunava i Morave u centralnom delu zemlje su daleko najlakši način putovanja iz kontinentalne Evrope u Grčku i Malu Aziju. Transportni sektor obuhvata drumski, železnički, vazdušni saobraćaj i unutrašnje plovne puteve.

Cilj prioriteta je da doprinese poboljšanju kapaciteta i kvaliteta transportne infrastrukture i transportne usluge, u okviru pan-evropskih saobraćajnih koridora i osnovne regionalne transportne mreže.

Ciljanje/targetiranje:

Prioritet se daje železnicama, unutrašnjim plovnim putevima i intermodalnom transportu u okviru srpskog dela pan-evropskih transportnih koridora i jugoistočne regionalne transportne evropske mreže koja će postati deo TEN-T posle ulaska Srbije u EU, a u skladu sa saobraćajnom politikom EU. Operativni program je fokusiran na ova dva podsektora sa ciljem da uspostavi ravnotežu između susretanja sa ogromnim investicionim potrebama ovog sektora, koje se jedino realno mogu ispuniti tokom 10-15 godina, i većom neposrednom korisnošću od učenja iz „demonstrativnih projekata“ u pripremi za EU standarde.

Putnici, transportni operateri, kao i preduzeća iz Republike Srbije i tranzita, imaće koristi od porasta prosečne komercijalne brzine koja rezultira uštedom vremena i smanjenjem troškova poslovanja. Ovo bi takođe trebalo da poveća interesovanje putnika i prevoznika da koriste železnicu i vodni transport.

Krajnji korisnici, vlasnici posebnih projekata i rezultata, biće entiteti u državnom vlasništvu, AD Železnice Srbije, Direkcija za unutrašnje plovne puteve i intermodalna kompanija (ŽIT).

3.2.1 SPECIFIČNI CILJEVI I STRATEŠKI PRIORITETI 1: ⁵

Da unapredi završetak modernizacije i održivog razvoja srpske železnice i unutrašnjeg vodnog transporta u okviru pan-evropskih koridora X i VII, na potreban nivo kapaciteta i standarda kvaliteta relevantnih za TEN-T mrežu.

Mere

Dve mere su predložene za podršku u okviru ovog prioriteta:

- **Mera 1.1** – Modernizacija pruga u okviru pan-evropskog koridora X.

---

⁴ Government of the Republic of Serbia, Draft operational programme for economic development IPA Component III (2nd Draft September 2011); str. 126

⁵ Government of the Republic of Serbia, Draft operational programme for economic development IPA Component III (2nd Draft September 2011); str. 129

Specifičan cilj

Nadograditi i modernizovati železničku infrastrukturu u jezgru koridora srpske železničke mreže, povećati kapacitet i efikasnost železničkog transporta, obezbediti održiv i ekološki prihvatljiv transportni režim.

Opis

Ova mera će doprineti rekonstrukciji ili modernizaciji železničke infrastrukture u okviru ovog osnovnog koridora koji omogućava pristup regionalnim i lokalnim železničkim mrežama i povezuje glavne gradove u Srbiji sa susednim zemljama.

Očekivani rezultati od pojedinih aktivnosti planiranih za realizaciju će doprineti:

- eliminisanje ograničenja u železničkoj infrastrukturi, kritičnih deonica, uskih grla, kao i obezbeđivanje efikasne povezanosti
- završetak i modernizacija železničkih pruga
- poboljšanje usluga u skladu sa evropskim standardima
- povećanje bezbednosti železničkog saobraćaja

Transportni operateri i korisnici transporta imaće koristi od pružanja brže, bezbednije i pouzdanije povezanosti, koje će povećati konkurentnost na železničkom transportnom tržištu. Očekuje se veća produktivnost železničkog saobraćaja, nakon povećanja kapaciteta i kvaliteta železničke mreže i usluge prevoza i organizacije. Uspostavljanje intermodalnog terminala sa odgovarajućim službama će takođe biti razmatrano.

Prihvatljive akcije

Sledeće akcije se smatraju prihvatljivim za implementaciju:

- rekonstrukcija i modernizacija pruge i postrojenja pruge, uz poboljšanje elemenata za pokretanje dvokolosečnog saobraćaja
- dupliranje traka na postojećim linijama, i poboljšanje elemenata putanje
- uspostavljanje ERTMS (ERTMS – nivo 1), modernizacija opreme za signalizaciju na linijama, putem ugradnje električnih postrojenja
- rekonstrukcija i modernizacija OCL
- rekonstrukcija telekomunikacija ugradnjom optičkih kablova i digitalnih sistema komunikacije i informatike
- izgradnja intermodalnog terminala za utovar intermodalnih jedinica
- razvoj projektne dokumentacije

Kriterijumi za izbor

Pre podnošenja zahteva za finansiranje u okviru transpornih prioriteta, za sve operacije u okviru ove mere sledeće će biti provereno:

- spremnost za implementaciju projekta, puna dostupnost projektne dokumentacije, uključujući i zahtev za potvrđivanje stope pomoći i građevinske dozvole
- da li je projekat osmišljen u skladu sa nacionalnim standardima i zahtevima EU
- da li su projektni parametri dizajnirani u skladu sa tehničkim zahtevima TEN-T

-
- da li je intermodalni terminal dizajniran za kapacitet od 320,000 TEU/godišnje (prva faza kapaciteta je 80,000 TEU/godišnje)
  - da li je raspored implementacije projekta u skladu sa raspoloživim sredstvima i prihvatljivim vremenskim rokovima
  - da li projekat uzima u obzir uticaj na životnu sredinu, minimizira negativne efekte i pronalazi rešenja za zaštitu životne sredine

Krajnji korisnici

Krajnji korisnici u okviru ove mere, u skladu sa pravilima IPA biće Ministarstvo finansija kao nadležni organ za ugovaranje i realizaciju u okviru Operativne strukture.

- **Mera 1.2** – Poboljšanje navigacionih uslova u okviru pan-evropskog koridora VII.

Specifičan cilj

Da doprinese rehabilitaciji plovnog puta Dunava, kao ekološki održivom vidu saobraćaja, i da zadovolje postavljene parametre Dunavske komisije za bezbednost plovidbe i Strategije EU za dunavski region.

Opis

Za implementaciju se očekuju specifični radovi i bagerovanje u cilju smanjivanja uskih grla i kritičnih deonica u srpskom delu Dunava.

To su specijalne inženjerske i građevinske aktivnosti, koje imaju za cilja da apsorbuju rečnu dinamiku i održe plovne uslove na rekama, a obuhvataju izgradnju obloga, brana i bagerovanje rečnih nanosa. Bagerovanje je potrebno radi periodičnog uklanjanja nanosa i neophodno je skoro na svakom plovnom putu i u lukama.

Očekivani rezultati od pojedinih aktivnosti planiranih za realizaciju će doprineti:

- eliminaciji saobraćajnih ograničenja, kritičnih deonica i uskih grla, kao i stvaranju efikasne povezanosti
- porastu bezbednosti i sigurnosti u okviru vodnog transporta
- smanjenju transportnih troškova poslovanja

Investicije u poboljšanje rečnih obala omogućiće nesmetanu i bezbednu navigaciju kao i smanjenje potrebnog vremena i troškovno efikasan transport. Po završetku planiranih operacija, prevoznici i preduzeća će imati koristi u vidu uštede na vremenu i operativnog smanjenja troškova i to povećanjem kapaciteta reke Dunav.

To će povećati konkurentnost unutrašnjih plovnih puteva na transportnom tržištu i to povećavanjem komercijalnih i ekonomskih koristi kao i obezbeđivanjem neograničene navigacije.

Prihvatljive akcije

U okviru ove mere biće potrebne konkretne akcije od značaja za poboljšanje plovnog puta, prihvatljive za implementaciju, u vidu nekoliko ugovora o radu za obavljanje određenih radova na reci i bagerskih radova sa ciljem da se uvećaju rečne krivine, kao i servisni ugovori kao supervizija sprovedenih radova.

Biće realizovana konkurentna tenderska procedura za izbor izvođača radova, na osnovu PRAG pravila EU.

Finalizacija projektne dokumentacije kao i razvoj projektne dokumentacije za nove projekte čije se sprovođenje očekuje u narednom programskom periodu, takođe će biti prihvatljivi kao podrška.

Kriterijumi za izbor

Pre podnošenja zahteva za finansiranje u okviru transportnih prioriteta, za sve operacije u okviru ove mere sledeće će biti provereno:

- spremnost za implementaciju projekta, puna dostupnost projektne dokumentacije, uključujući i zahtev za potvrđivanje stope pomoći, i građevinske dozvole
- da li je projekat osmišljen u skladu sa nacionalnim standardima i zahtevima EU
- da li su projektni parametri dizajnirani u skladu sa tehničkim zahtevima TEN-T
- da li je raspored implementacije projekta u skladu sa raspoloživim sredstvima i prihvatljivim vremenskim rokovima
- da li projekat uzima u obzir uticaj na životnu sredinu, minimizira negativne efekte i pronalazi rešenja za zaštitu životne sredine
- potvrda o harmonizaciji planiranih radova sa hrvatskom stranom

Krajnji korisnici

Krajnji korisnici u okviru ove mere, u skladu sa pravilima IPA biće Ministarstvo finansija kao nadležni organ za ugovaranje i realizaciju u okviru Operativne strukture.

3.3PRIORITETNA OSA 2 – ŽIVOTNA SREDINA⁶

Kvalitet životne sredine i njegoa održivost u Srbiji je interes ekonomskog razvoja, ali i društvene dobrobiti. Kao i transport, zaštita životne sredine je jedna od osnova ekonomskog života – temelj na kom se gradi konkurentnost, a takođe je i specifičan faktor za turistički potencijal. Stanje životne sredine utiče na životni standard svih građana, kako danas tako i za buduće generacije.

Cilj

Cilj u okviru ovog prioriteta jeste poboljšanje stanja životne sredine u Srbiji, šticeanjem i poboljšanjem kvaliteta životne sredine, radom na napretku i usklađivanjem sa standardima EU u oblasti životne sredine, i to putem direktnih investicija u oblasti upravljanja otpadom, vodosnabdevanja i otpadnih voda kao i poboljšanja kvaliteta vazduha.

3.3.1SPECIFIČAN CILJ I STRATEŠKI PRIORITET 2:

Poboljšanje zaštite životne sredine kroz ulaganja u infrastrukturu u oblasti zaštite životne sredine za upravljanje otpadom, vodosnabdevanje, prečišćavanje otpadnih voda i poboljšanja u kvalitetu vazduha, kao i stvaranje uslova za održivi razvoj u skladu sa pravnim tekovinama EU.

---

⁶Government of the Republic of Serbia, Draft operational programme for economic development IPA Component III (2nd Draft September 2011); str. 136

Opis

IPA ciljevi su podskup nacionalnih ciljeva i oni moraju da prikazuju strateški pravac koji je postavljen u nacionalnim strateškim dokumentima. Ipak, pošto IPA ima mnogo manji obim, potrebno je fokusirati se na operacije u okviru prioritetne ose životne sredine, na jasno definisane ciljeve i prioritete. Dakle, prioritetna osa - životna sredina će se koncentrisati na malom broju direktnih investicija u projekte za upravljanje otpadom i remedijaciju zagađenih lokacija, vodovoda i kanalizacije kao i projekte koji treba da poboljšaju kvalitet vazduha i koji će sa ograničenim resursima imati najveći uticaj. Za neke od glavnih projekata, prikladno će se odraditi priprema.

Shodno tome, realizacija ovih projekata doprineće tome da Srbija ispuni svoje obaveze za implementaciju standarda EU u oblasti životne sredine kojim se regulišu tretman i odlaganje otpada, uključujući i opasan otpad, smanjenje broja zagađenih lokacija, snabdevanje pijaćom vodom, prikupljanje, tretman i odvođenje otpadnih voda, emisija zagađivača u vazduhu i razvijanje administrativnih i upravljačkih kapaciteta institucija koje sprovode prioritetnu osu životnu sredinu, koji će u budućnosti biti korisne u EU (IPA, strukturnim i kohezionim fondovima) međunarodnim finansijskim institucijama i nacionalnom finansiranju.

U skladu sa time, prioritet će biti poboljšanje pristupa i pružanja ekoloških usluga, kao i objekata za otpad sa ciljem da se poboljša kvalitet vazduha smanjenjem emisije prašine.

Targetiranje

S obzirom na ograničene resurse za investiranje u infrastrukturu životne sredine u okviru operativnog programa (OP), osa prioriteta fokusira se na dva pod-sektora upravljanja otpadom i remedijaciji zagađenih lokacija, vodosnabdevanju i otpadnim vodama kao i kvalitetu vazduha, sa ciljem da se uspostavi ravnoteža između susretanja sa ogromnim investicionim potrebama ovog sektora, koje se jedino realno mogu ispuniti tokom 10-15 godina, i većom neposrednom korisnošću od učenja iz „demonstrativnih projekata“ u pripremi za EU standarde.

Lokalne zajednice, vlasnici, kao i preduzeća iz Republike Srbije i unutrašnji investitori, će imati koristi od realizacije planiranih aktivnosti.

Krajnji korisnici, vlasnici posebnih projekata i rezultata biće vladine/javne kompanije ili državni javni entiteti koji se bave opasnim otpadom, Elektroprivreda Srbije (EPS), ali i resorna ministarstva (Ministarstvo prirodnih resursa, rudarstva i prostornog planiranja; Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede; Ministarstvo industrije i Ministarstvo energetike, razvoja i zaštite životne sredine).

Mere

Tri mere su predložene za podršku u okviru ovog prioriteta:

- **Mera 2.1** – Razvoj infrastrukture za upravljanje otpadom

Specifičan cilj

Razviti sisteme za upravljanje otpadom i osnovati regionalne centre za upravljanje otpadom koji odgovaraju tehničkim i operativnim zahtevima Landfill direktive 99/31/EC i stvoriti nacionalne kapacitete za tretman opasnog otpada.

Opis

Ova mera će podržati konstrukciju regionalnih centara za upravljanje otpadom i nacionalnih postrojenja za upravljanje opasnim otpadom.

Regionalni centri za upravljanje otpadom će sadržati sanitarne deponije za državni otpad, postrojenje za odvajanje recikliranog otpada, postrojenje za kompostiranje kao i transfer stanicu.

Takođe, u skladu sa Direktivom 99/31/EC o deponijama, ispravne „sanitarne deponije“ moraju uključivati prikupljanje i tretman otpadnih voda i deponijskog gasa.

Sljedeće vrste otpada ne mogu biti prihvaćene na deponiji:

- tečni otpad
- zapaljiv otpad
- eksplozivan ili oksidirajući otpad
- bolnički ili drugi klinički otpad koji je zarazan
- polovne gume, uz određene izuzetke

U pogledu opasnog otpada, sledeće vrste otpada mogu se odlagati na ovom postrojenju:

- zgusnut i stabilizovan mulj nastao u prečišćavanju industrijskih otpadnih voda
- pepeo iz procesa spaljivanja otpada
- otpad iz postrojenja za spaljivanje i tretman zadimljenim gasovima
- čvrsti otpad
- stabilizovan mulj koji sadrži teške metale koji nastaje u toku tretmana voda iz metalne industrije

U pogledu opasnog otpada - Tretman opasnog otpada (HWTF) kompleks će sadržati fizičko-hemijski tretman opasnog neorganskog otpada i skladištenje uz opasan otpad.

Izgradnja regionalnih centara za upravljanje otpadom obuhvata izradu planskih dokumenata i akata (u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom), tehničke i projektne dokumentacije.

Deo ove dokumentacije će biti pripremljen u okviru prioritetne ose 4. Tehnička i tenderska dokumentacija za izgradnju za Tretman opasnog otpada (HWTF) će biti pripremljena u okviru IPA komponente (IPA 2009 programski period).

Srpski zakonski okviri za upravljanje otpadom su na snazi, a podzakonska akta su u pripremi. Puna transpozicija pravnih tekovina Evropske unije u vezi sa otpadom planirana je da bude završena u narednih nekoliko godina, a implementacija odredbi će zahtevati značajne napore. Uspostavljanje adekvatnog i održivog sistema upravljanja otpadom će podrazumevati i ostvarivanje zahteva EU.

Prihvatljive akcije

Aktivnosti u okviru ove mere će se odnositi na razvoj integrisanih regionalnih sistema upravljanja otpadom koji uključuju između ostalog, prikupljanje, prevoz, separaciju, reciklažu, prenos i tretman odlaganja otpada (npr. deponije) iz opštinskih i posebno opasnog otpada kroz izgradnju novih regionalnih centara za upravljanje otpadom, postrojenja za tretman, reciklažu i kompostiranje, kao i postrojenja za tretman neorganskog opasnog otpada (HWTF). Očekuje se da će 1-2 glavna projekta biti podržani putem ove mere. Izrada projektne dokumentacije je takođe prihvatljiva akcija. Ovo će uključivati i pomoć za izradu tehničke dokumentacije, tenderske dokumentacije, ugovora za nabavku i pripremu IPA aplikacionih formulara.

Za dodelu ugovora će se sprovesti konkurentski tenderski postupak.

Kriterijum za izbor

Projekti u okviru mere 2.1. će pomoći Srbiji da ispuni ciljeve Nacionalne strategije za upravljanje otpadom, koja uključuje izgradnju 12 regionalnih centara za upravljanje otpadom za uspostavljanje nacionalnog sistema upravljanja opasnim otpadom i sanaciju postojećih smetlišta koja predstavljaju najveći rizik za životnu sredinu. Projekti će biti izabrani u skladu sa sledećim kriterijumima:

- projektna zrelost i spremnost za realizaciju
- glavni uticaj na stanovništvo
- finansijska održivost (u skladu sa principom „zagađivač plaća“)
- dostupnost nacionalnog kofinansiranja
- dostupnost sredstava u okviru ose prioriteta i mera
- da li projekat uzima u obzir uticaj na životnu sredinu, minimizira negativne efekte i traži opšta rešenja za zaštitu životne sredine

Krajnji korisnici

Krajnji korisnici u okviru ove mere, u skladu sa pravilima IPA biće Ministarstvo finansija CFCU kao nadležni organ za ugovaranje i realizaciju u okviru Operativne strukture.

- **Mera 2.2** – Razvoj vodosnabdevanja i infrastrukture za prečišćavanje otpadnih voda.

Specifični cilj

Nadogradnja, obnova i izgradnja javnog prikupljanja otpadnih voda, sistema za tretman i javno snabdevanje vodom, kako bi se zaštitili od otpadnih voda, smanjili zagađenja i kako bi se krenulo ka ispunjenju osnovnih zahteva u skladu sa EU direktivama.

Opis

S obzirom na OP ograničenja resursa kao i istorijski posmatrano nedovoljna ulaganja u ovom sektoru, ova mera će se fokusirati na izgradnju postrojenja za tretman otpadnih voda, a takođe i pomaže pripremi za buduće projekte i javne nabavke u tretmanu otpadnih voda.

Projekti u okviru ove mere će omogućiti rehabilitaciju i izgradnju novog sistema za sakupljanje i prečišćavanje otpada kako bi ispunili standarde i propise EU. Ova mera se zasniva na potrebi za ispunjenjem uslova iz Direktive Saveta 2000/60/EC kojom se uspostavlja okvir za aktivnosti EU u vezi sa vodom, okvirna direktiva o vodama (WFD - Waste Framework Directive), kao i svrha Direktive Saveta 91/271/EEZ za tretman komunalnih otpadnih voda.

Prihvatljive akcije

Aktivnosti u okviru ove mere obuhvataju razvoj tretmana otpadnih voda koji uključuje između ostalog i rehabilitaciju i izgradnju sistema za prečišćavanje otpada. Razvoj tehničke dokumentacije, i tenderske dokumentacije je takođe prihvatljiva akcija. Očekuje se da će 1-2 glavna projekta biti podržana u okviru ove mere. Za dodelu ugovora će se sprovesti konkurentski tenderski postupak.

Kriterijum za izbor

Projekti u okviru mere 2.2. pomoći će Srbiji da ispuni ciljeve postavljene Nacionalnim programom za zaštitu životne sredine, koji ima za cilj da proširi procenat stanovništva koje ima pristup javnoj kanalizacionoj mreži i do 65% do 2019. godine.

Projekti će biti izabrani u skladu sa sledećim kriterijumima:

- projektna zrelost i spremnost za realizaciju
- glavni uticaj na stanovništvo
- finansijska održivost (u skladu sa principom „zagađivač plaća“)
- dostupnost nacionalnog kofinansiranja
- dostupnost sredstava u okviru ose prioriteta i mera
- dostupnost sajta
- da li projekat uzima u obzir uticaj na životnu sredinu, minimizira negativne efekte i traži opšta rešenja za zaštitu životne sredine

Krajnji korisnici

Krajnji korisnici u okviru ove mere, u skladu sa pravilima IPA biće Ministarstvo finansija CFCU kao nadležni organ za ugovaranje i realizaciju u okviru Operativne strukture.

- **Mera 2.3 – Poboljšanje kvaliteta vazduha**

Specifični cilj

Smanjena emisija iz termoelektrana i podrška implementacije ključnih zahteva srpske kao i EU legislative.

Opis

Energetska infrastruktura u Srbiji je zastarela i ne može da ispuni zahteve direktiva Evropske unije bez većih ulaganja. Prema Nacionalnom programu za zaštitu životne sredine i Zelenoj knjizi EPS, procenjeno je da su potrebne investicije vrednosti od više od bilion evra da bi se obnovile srpske elektrane kako bi bile u saglasnosti sa legislativom Evropske unije o životnoj sredini. U Akcionom planu Zelene knjige EPS-a predviđene su investicije od 1,2 biliona evra za implementaciju projekata za zaštitu životne sredine do 2015. godine.⁷ Postoje, u prvom redu, projekti za odsumporavanje dimnih gasova (nivo neophodnih investicija je aproksimativno 530 miliona evra za postojeće elektrane) i potpuna rekonstrukcija svih elektrofilterskih postrojenja i dovođenje njihovog rada na nivo emisije usklađenih sa standardima EU.

Aktivnosti koje ispunjavaju uslove

Aktivnosti za ovu meru uključuju intervencije za smanjenje emisije u vazduhu iz termoelektrana putem uvođenja tehnologija za smanjenje uticaja na životnu sredinu, kao što je rekonstrukcija elektrofiltera, transport i odlaganje pepela i šljake, kao i uvođenje primarnih mera za redukciju emisije NO₂.

---

⁷ Zelena knjiga Elektroprivrede Srbije, Beograd, 2009 – Akcioni plan javnog preduzeća Elektroprivrede Srbije za zaštitu životne sredine (aktivnosti i mere), za period 2009-2015.

Izrada projektne dokumentacije je takođe jedna od neophodnih aktivnosti. Očekuje se da će jedan od najvećih projekata biti podržan ovom merom. Biće sproveden javni tender.

Kriterijumi za selekciju

Projekti pod merom 2.3 će pomoći Srbiji da ispuni uslove iz Direktive o ograničenju emisija određenih zagađivača u vazduhu iz velikih ložišta, tačnije one koje se odnose na redukciju nivoa emisije prašine iz termoelektrana.

Kriterijumi za selekciju projekata su sledeći:

- Zrelost projekta i spremnost za implementaciju
- Snažan uticaj na populaciju, smanjujući izloženost čađi
- Finansijska održivost (u saglasnosti sa “zagađivač plaća” principom)
- Dostupnost nacionalnog ko-finansiranja
- Dostupnost fondova u vezi sa prioritetom i merom;
- Projekat uzima u obzir uticaj na životnu sredinu, minimizirajući negativne efekte i težeći zaštiti okoline

Krajnji korisnici

Krajnji korisnici po pitanju ove mere, u saglasnosti sa IPA regulativom za implementaciju, biće Centralna jedinica za ugovaranje i finansiranje Ministarstva finansija, kao telo odgovorno za ugovaranje i implementaciju. Predloženi krajnji korisnici IPA podrške, koji direktno dobijaju korist od aktivnosti implementiranih pod ovom merom, biće javno preduzeće Elektroprivreda Srbije (EPS).

Krajnji korisnici koji će biti odgovorni za tehničku implementaciju operacija i njihov ishod su vlasnici implementiranih operacija i izgrađene ili poboljšane infrastrukture.

3.4 PRIORITETNA OSA 3 – KONKURENTNOST

Prema Evropskoj komisiji: “Konkurentnost je određena rastom proizvodnje: konkurentna ekonomija je ona koja podrazumeva visoki i održivi razvoj proizvodnje koji vodi povećanju životnog standarda. Mnogo faktora određuje proizvodne performanse.”⁸ Komisija ističe sledeće faktore:

- nivo konkurentnosti
- mogućnosti koje pružaju reforme tržišta za stimulisanje investicija
- mogućnost inoviranja, kako kroz povećanje investicija u istraživanju i razvoju tako i u ljudskom kapitalu, pre svega kroz obrazovanje i trening
- kapacitet za brzu transformaciju tehnoloških i netehnoloških inovacija u ekonomska dobra
- reorganizacija prakse rada kroz usvajanje informativnih komunikacionih tehnologija
- regulativa konkurentnosti i pravila za zaštitu potrošača koja osiguravaju pun uticaj konkurentnog pritiska, održavajući podsticaje za višu produktivnost

---

⁸Komunikacija između Komisije, Saveta i Evropskog parlamenta. Ključna pitanja o konkurentnosti u Evropi prema Integrativnom pristupu (2003)

- integrisano tržište dobara i usluga koje omogućava uviđanje potencijalnih prednosti

Cilj

Cilj ovog prioritetnog pravca je da poboljša konkurentnost srpske ekonomije, čineći kritičke aspekte okruženja da više pogoduju osnivanju novih preduzeća i rastu na globalnom tržištu, razvijajući ekonomiju zasnovanu na znanju putem transfera tehnologija iz istraživačkih institucija i ohrabrujući veće inovacije među malim i srednjim preduzećima kao i kroz omogućavanje uravnoteženog regionalnog ravoja pružanjem infrastrukture koja omogućava osnivanje i razvoj novih i postojećih poslova i pružanjem usluga ključnih za rast preduzeća.

3.4.1 SPECIFIČNI CILJ I STRATEŠKI PRIORITET 3:⁹

“Povećanje produktivnosti srpske ekonomije i konkurenstosti srpskih novih i već osnovanih malih i srednjih preduzeća, njihova internacionalizacija i mogućnost za inovacije, stvarajući povoljnije okruženje, prilagođene poslovne usluge i infrastrukturna ulaganja sa posebnim fokusom na nerazvijena područja.”

Mere

Predložene su tri mere podrške u okviru ovog prioritetnog pravca:

- **Mera 3.1** – Jačanje razvoja malih i srednjih preduzeća

Specifični cilj

Poboljšanje konkurentnosti srpske ekonomije jačanjem sektora malih i srednjih preduzeća i njihovih performansi, kroz poboljšanje kvaliteta podrške za mala i srednja preduzeća i stvaranje povoljnog ambijenta za osnivanje i razvoj preduzeća.

Opis

Ova mera će biti izgrađena na savetu za mala i srednja preduzeća sadržana u programu CARDS 2005 (2.5 miliona EUR) i CARDS 2006 (4 miliona EUR) kroz *Turning Around Management (TAM)* i *Business Advisory Services (BAS)* programe. To će omogućiti da srpska mala i srednja preduzeća i članovi raznih klastera, dobiju određene savete o razvoju i poboljšanju upravljačkih veština, poslovnog planiranja, restrukturiranju, poboljšanju proizvoda, smanjenju operativnih troškova, poboljšanju inovativnih kapaciteta kao i saradnji i razvoju lokalnog i izvoznih tržišta.

Individualne firme i članovi klastera će biti u mogućnosti da sarađuju sa konsultantima na usko baziranim, specifičnim projektima sa brzim pogodnostima sa ciljem da poboljšaju efektivnost upravljanja, kvalitet i potvrdu upravljanja, asistenciju pri kontroli troškova i upravljanjem tokovima

---

⁹Government of the Republic of Serbia, Draft operational programme for economic development IPA Component III (2nd Draft September 2011); str. 148

finansija / robe kao i za upoznavanje sa međunarodno priznatim standardima kvaliteta radi poboljšanja njihovih prilika na tržištu.

Ova mera će proveriti mogućnosti povećanja izvoznih karakteristika srpskih malih i srednjih preduzeća kroz jačanje institucionalnih kapaciteta zaduženih za pomoć srpskim kompanijama u istraživanju međunarodnih tržišta. Dodatno, ova mera će povećati mogućnost nacionalnih institucija da identifikuju i usmere direktna strana ulaganja u ekonomski sektor, koji nude najbolju mogućnost za povezivanje stranih investitora sa srpskim malim i srednjim preduzećima na bazi podugovarača.

Ova mera će dalje, težiti da poboljša uslove za poslovanje putem procenjivanja trenutne pravne situacije, uzimajući u obzir *G2B* (vlada i poslovanje) usluge i postojeće odredbe za ove usluge. Ona će promovisati povećanje pristupa javnim uslugama za firme putem razvijanja okvira za e-fakturisanje i e-naručivanje, kao i povećanje e-poslovanja unutar sektora malih i srednjih preduzeća.

Takođe, novi efektivni sistem monitoringa i evaluacije implementacije politike i nove političke akcije će ubrzati napore na poboljšanju politike malih i srednjih preduzeća u saglasnosti sa “Aktom o malom biznisu” i trenutne situacije u sektoru malih i srednjih preduzeća u Srbiji.

Aktivnosti koje ispunjavaju uslove

Za sledeće aktivnosti se smatra da ispunjavaju uslove za implementaciju:

- obezbeđivanja specifičnih, po meri napravljenih konsultantskih usluga, prilagođenih potrebama malih i srednjih preduzeća, u najperspektivnijim sektorima, u oblastima kao što su strateško planiranje i konsalting upravljanja, izvozni konsalting, konsalting inovacija, upoznavanje sa standardima kvaliteta, finansijski menadžment i konsalting o spremnosti za ulaganje, razvoj strategije e-poslovanja, povezivanje sa institucijama za istraživanje i razvoj kroz nabavku tehničke podrške malim i srednjim preduzećima i sektorskim klasterima
- povećanje kapaciteta Agencije za strana ulaganja i promociju izvoza kroz razvoj novih programa stručne podrške za mala i srednja preduzeća i programa za poboljšanje povezanosti između dobavljača malih i srednjih preduzeća i stranih ulagača
- dalje poboljšanje e-Uprave, posebno *G2B* (vlada i poslovanje) usluga, poboljšanje okruženja za rešenja e-poslovanja i povećanje svesti malih i srednjih preduzeća o važnosti korišćenja informacionih i komunikacionih tehnologija (ICT) u različitim delovima procesa poslovanja
- postavljanje standarda za korišćenje e-fakturisanja i e-naručivanja kako bi se omogućilo da mala i srednja preduzeća, bez obzira na njihovu geografsku poziciju, vode poslove elektronski ne samo sa drugim kompanijama već i sa javnim administrativnim i finansijskim institucijama
- opremanje tela za procenu usklađenosti kako bi se omogućila zahtevana usluga uzimajući u obzir procenu usklađenosti srpskih proizvoda i promociju važnosti tehničkih standarda i njihovo usvajanje od strane malih i srednjih preduzeća
- podrška za odeljenje unutar Ministarstva za ekonomiju i regionalni razvoj zaduženog za razvoj malih i srednjih preduzeća definišući nove političke pristupe za mala i srednja preduzeća, kao i najbolju praksu relevantnu za razvoj malih i srednjih preduzeća, dizajniranje novih programa podrške i instrumenata za mala i srednja preduzeća, usaglašavanje novih instrumenata sa “Pravilima državne pomoći” Evropske komisije i “Aktom o malom biznisu” i osnivanju sistema monitoringa i ocenjivanja postojećih i planiranih programa podrške i instrumenata za mala i srednja preduzeća

Sve gore navedene aktivnosti će biti obavljene putem ugovora o uslugama i zalihama. Mala i srednja preduzeća korisnici/ klasteri za savetodavne usluge će biti izabrani putem otvorenog javnog procesa selekcije.

Kriterijum selekcije

Pored kriterijuma selekcije koji se odnosi na sve operacije u okviru ovog prioritarnog pravca - konkurentnost, sledeći kriterijumi će se primenjivati na sve operacije u okviru ove mere:

- operacija se odnosi na već implementirane i aktivnosti u toku
- operacija će obezbediti usluge malim i srednjim preduzećima orijentisanim na razvoj, preduzećima sa potencijalom izvoza i onim koji dalje žele da izvoze, postojećim i novoosnovanim klasterima
- planirane aktivnosti u okviru operacije imaju pozitivan (in)direktan uticaj na povećanje konkurentnosti malih i srednjih preduzeća i povećanje zaposlenosti
- operacija uzima u obzir uticaj na okolinu, minimizirajući negativne efekte i težeći ukupnoj zaštiti životne sredine
- operacija ima pozitivan (in)direktan uticaj na jačanje kapaciteta krajnjih korisnika

Krajnji korisnici

Krajnji korisnici u okviru ove mere će, u saglasnosti sa IPA regulativom za implementaciju, biti Centralna jedinica za ugovaranje i finansiranje Ministarstva finansija kao telo odgovorno za ugovaranje i implementaciju u okviru Operativne strukture. Krajnji korisnici koji će biti odgovorni za tehničku implementaciju operacija i njihovog ishoda mogu uključivati i Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja, Agencija za strana ulaganja i promociju izvoza Ministarstva kulture i informisanja.

- **Mera 3.2** – Poboljšanje konkurentnosti firmi kroz inovacije i transfer tehnologije

Specifični cilj

Poboljšanje konkurentnosti firmi kroz aktivnosti za ohrabrivanje efektivne saradnje između istraživačkih institucija i sektora malih i srednjih preduzeća i obezbeđivanje zajedničkog istraživanja i efektivnog transfera znanja između istraživačkih institucija i privatnih kompanija gradeći upravljački kapacitet novoosnovanih ustanova za istraživanje i razvoj.

Opis

Mera će se zasnivati na rezultatima saradnje između institucija za istraživanje i firmi koja je omogućena pod Ministarstvom obrazovanja i nauke, kroz javne pozive za period 2008-2010 i korišćenje pozajmice Evropske investicione banke za istraživačku i razvojnu infrastrukturu. Omogućiće srpskim istraživačkim i razvojnim institucijama i akademskoj zajednici zainteresovanoj za saradnju sa privatnim sektorom da pokažu spremnost kroz konkurentnost projekata sa ciljem da ojačaju svoje kapacitete da primene svoja istraživanja u firmama i da ponude opremljene usluge malim i srednjim preduzećima. Težiće poboljšanju javnog sektora uzimajući u obzir potrebe

poslovnog sektora za novim tehnološkim rešenjima, a takođe će stvarati prilike za povećanje nivoa primenjenog istraživanja.

Posebno će se fokusirati na izgradnju upravljačkog tima, razvoj upravljačkih kapaciteta, razvoj usluga i razvojnih mehanizama za privlačenje kompanija u objekte izgrađene uz pomoć zajma Evropske investicione banke. Kako bi se ovi centri osnovali kao stalne organizacije na duge staze, šira podrška u prvim godinama aktivnosti je veoma važna, sve do postizanja višeg zauzimanja parka i povećanja kapaciteta upravljačkog tima na nivo koji može da omogući vrhunsku uslugu preduzeća za inovativnost.

Aktivnosti koje ispunjavaju uslove

Smatra se da sledeće aktivnosti ispunjavaju uslove za implementaciju:

- podrška za operacionalizaciju ustanova osnovanih pomoću zajma Evropske investicione banke kroz jačanje funkcionisanja i upravljanja za postizanje maksimalnog nivoa kompetentnosti, podrške osnivanju uspešnog modela centralnih organizacionih i upravljačkih struktura, povećavanje kapaciteta centara kako bi olakšalo strateška partnerstva i povezivanje između nauke i biznisa
- odredba o podršci uslugama osmišljena da maksimizuje korisnost ulaganja Evropske investicione banke
- podrška komercijalizaciji akademskog znanja kroz jačanje kapaciteta visoko-obrazovnih institucija i njihovih mogućnosti pružanja usluga sektoru malih i srednjih preduzeća
- pripremanje projekta

Kriterijum za selekciju

Pored kriterijuma za selekciju koji se odnose na ceo prioritetni pravac - konkurentnost, sledeći kriterijumi se primenjuju na akcije pod ovom merom:

- operacije se grade na implementiranim aktivnostima koje su u toku
- operacije će omogućiti projekte koji su inovativni, visokog kvaliteta i objedinjuju znanje u pojedinim industrijskim i naučnim poljima za koje je svojstveno da vode komercijalnoj eksploataciji
- operacija ima pozitivan (in)direktan uticaj na povećanje konkurentnosti firmi i povećanje zaposlenosti
- operacija uzima u obzir uticaj na okolinu, minimizirajući negativne efekte i težeći ukupnoj zaštiti životne sredine
- operacija ima pozitivan (in)direktan uticaj na jačanje kapaciteta krajnjih korisnika

Krajnji korisnici

Krajnji korisnici u okviru ove mere, u saglasnosti sa IPA regulativom za implementaciju, biće Centralna jedinica za ugovaranje i finansiranje Ministarstva finansija kao telo odgovorno za ugovaranje i implementaciju u okviru Operativne strukture, a za subvencije će biti subvencionisani krajnji korisnici. Mogući krajnji korisnici, koji će biti odgovorni za tehničku implementaciju operacije i njihovog ishoda mogu uključiti i akreditovane institucije i ustanove akreditovanih univerziteta, registrovane javne

istraživačke institucije i Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja (Odsek za Tehnološki razvoj, transfer tehnologije i inovativnih sistema).

- **Mera 3.3** – Podrška lokalnom i regionalnom ekonomskom razvoju i unapređenje infrastrukture podsticanjem osnivanja i razvoja biznisa

Specifični cilj

Cilj ove mere jeste podrška više uravnoteženom regionalnom razvoju u Srbiji i jačanje ekonomskih aktivnosti putem izgradnje poslovne infrastrukture, povezane sa poslovnim uslugama, kako bi se povećale investicije i broj firmi, ubrzao njihov rast u slabije razvijenim regionima Šumadije, zapadne, istočne i južne Srbije.

Opis

Ova mera će se graditi na rezultatima prethodnih domaćih, programa Evropske unije i donorskih regionalnih programa i projekata (npr. Nacionalni investicioni plan i programa podrške poboljšanju poslovne infrastrukture u Srbiji). Cilj ove mere je obezbeđivanje infrastrukture koja će olakšati osnivanje, razvoj i ekspanziju novih i postojećih firmi u dva slabije razvijena regiona u Srbiji. Podrška pod ovom merom će se fokusirati na izgradnju nove infrastrukture i poboljšanje efikasnosti (kapaciteta, kvaliteta i privlačnosti) postojeće infrastrukture, gde nepostojanje takve infrastrukture predstavlja smetnju za razvoj firmi i dalja ulaganja. Uključiće i industrijske zone, industrijske parkove, osnovnu infrastrukturu neophodnu za razvoj poslovanja i drugu infrastrukturu pogodnu za poslovanje. Sva ulaganja u fizičku infrastrukturu će biti kombinovana sa ulaganjima u prateće usluge za postizanje maksimalne korisnosti kako bi se podstakao razvoj firmi i stvaranje radnih mesta.

Aktivnosti koje ispunjavaju uslove

Smatra se da sledeće aktivnosti ispunjavaju uslove za implementaciju:

- omogućavanje infrastrukture koje dobrinosi osnivanju, razvoju i širenju novih i postojećih biznisa, kao:
  - poboljšanje dostupnosti kompletno opremljenih i potpuno funkcionalnih industrijskih zona i parkova, kroz angažovanje u svim aktivnostima izgradnje i opremanja neophodnih za njihovo uspešno funkcionisanje
  - modernizacija/proširenje osnovne komunalne infrastrukture neophodne za razvoj poslovanja (npr. pristup putevima, postrojenja za prečišćenja otpadnih voda, poboljšano snabdevanje vodom, itd.)
  - pripremanje projekta
  - omogućavanje usluga podrške osmišljenih da maksimiziraju korisnost investicija

Kriterijum za selekciju

Pored kriterijuma za selekciju koji se odnose na ceo prioritetni pravac - konkurentnost, sledeći kriterijumi za selekciju se primenjuju na aktivnosti u okviru ove mere:

-
- operacije se grade na implementiranim aktivnostima koje su u toku
  - operacija će omogućiti pristup infrastrukturi i uslugama za ulagače, firme orijentisane na rast, firme sa potencijalom za izvoz i one koje žele dalje da izvoze
  - operacija će staviti naglasak na smanjene regionalnih razlika
  - operacija ima pozitivan (in)direktan uticaj na povećanje konkurentnosti firmi i povećanje zaposlenosti
  - operacija uzima u obzir uticaj na okolinu, minimizirajući negativne efekte i težeći ukupnoj zaštiti životne sredine

Krajnji korisnici

Krajnji korisnici ove mere, u saglasnosti sa IPA regulativom za implementaciju, biće Centralna jedinica za ugovaranje i finansiranje Ministarstva finansija kao telo odgovorno za ugovaranje i implementaciju u okviru Operativne strukture. Mogući krajnji korisnik koji će biti odgovoran za tehničku implementaciju i krajnji ishod aktivnosti može uključiti i lokalne vlasti i javna komunalna preduzeća.

3.5 PRIORITETNA MERA 4 – TEHNIČKA POMOĆ

Cilj

Ovaj pravac prioriteta će podržati efektivno i efikasno upravljanje operativnim programima (OP), korišćenje IPA pomoći i pripremanje za buduće programske periode, uključujući i stvaranje i razvoj strategija kao i identifikaciju operacija za elaboraciju u zrele, visoko-kvalitetne predloge.

Specifični cilj

Da poboljša i ojača kapacitete Srbije, u kontekstu procesa pristupanja Evropskoj uniji, za buduća poslovanja Strukturnim fondovima i Kohezionim fondom.

4. IPA KOMPONENTA IV - RAZVOJ LJUDSKIH RESURSA.¹⁰

Program IPA komponenta IV podržava mere usmerene na podsticanje zapošljavanja, obrazovanja i usavršavanja te socijalnog uključivanja, a kao preteča Evropskog socijalnog fonda (engl. European Social Fund) finansira projekte na području socijalne kohezije u svrhu ostvarivanja ciljeva Evropske strategije za zapošljavanje kroz nacionalne strategije zemalja kandidata ili članica.

Konačni cilj IV Komponente IPA-e je pripremiti Republiku Srbiju za zadovoljavajuću nivo apsorpcije sredstava iz Evropskog socijalnog fonda. Kroz IV komponentu IPA-e, za ESF se ne pripremaju samo državne i javne institucije, već i široki krug potencijalnih korisnika sredstava poput lokalne i regionalne samouprave, organizacija civilnog društva i drugih.

Evropska komisija bi trebalo da u sledećem budžetskom periodu nameni određena sredstva izgradnji institucionalnih kapaciteta u obliku ugovora o uslugama. Kroz dodele bespovratnih sredstava širok krug korisnika finansira projekte iz područja zapošljavanja, obrazovanja i socijalnog uključivanja.

Najvažniji dokument kojim se kroz IV komponentu IPA-e osigurava mogućnost finansiranja projekata u području razvoja ljudskih potencijala trebalo bi da se naziva Operativni program Razvoj ljudskih potencijala. U vreme kada je ovaj manual sastavljan Republika Srbija nije imala usvojen i javno dostupan OP namenjen razvoju ljudskih potencijala.

Analiza stanja koja će se izrađivati ili koja je u fazi pripreme operativnog programa ukazaće na potrebe koje proizilaze iz trenutnog stanja u ovom sektoru. Rizici ili nedostaci mogu biti raznovrsni, od visoke nezaposlenosti, neusklađenost obrazovnih programa sa potrebama tržišta rada, načela i ciljeve celoživotnog obrazovanja, uključivanje posebnih kategorija stanovništva u proces integracije i njihovo uključivanje u sistem, pogotovo zbog otežanog pristupa tih osoba tržištu rada itd. Cilj ovakvog programa će biti stvaranje novih i kvalitetnijih radnih mesta, koji su od velike važnosti za socijalnu i ekonomsku koheziju, a takođe i razvoj civilnog društva.

Primeri OP Ljudski resursi mogu se naći u svim državama kandidatima. Pretpostavka je da će se obim i mere koje će se naći u OP države Srbije podudarati sa merama iz susednih zemalja, prvenstveno zbog toga što su sistemi za obrazovanje bili slični i nedostatak ili potreba za kadrovima je slična. Međutim, treba uzeti u obzir to da je moguće da se sektori razlikuju iz više razloga, različit sistem srednjoškolskog i visokoškolskog obrazovanja, razlike u industriji i sektorima industrije, različita geografska pozicija, drugačija regionalna politika vođena prethodnih godina, itd.

---

¹⁰ Government of the Republic of Serbia Draft OPERATIONAL PROGRAMME FOR HUMAN RESOURCES DEVELOPMENT 2012 - 2013

Primer mera iz operativnog programa komponente iz Republike Hrvatske

Operativni program za razvoj ljudskih potencijala Republike Hrvatske sastoji se od sledećih prioriternih osi i mera:¹¹

Prioritetna osa 1	Poboljšanje pristupa zapošljavanju i održivo uključivanje u tržište rada
Mera 1.1.	Podrška u osmišljavanju i sprovođenju aktivne i preventivne politike na tržištu rada
Mera 1.2.	Podrška efikasnosti i kvaliteta hrvatskih javnih službi nadležnih za zapošljavanje
Prioritetna osa 2	Jačanje socijalnog uključivanja i integracije osoba kojima je otežan pristup tržištu rada
Mera 2.1.	Podrška grupama koje se nalaze u nepovoljnom položaju prilikom pristupa zapošljavanju
Mera 2.2.	Podrška grupama koje se nalaze u nepovoljnom položaju prilikom pristupa obrazovanju
Mera 2.3.	Razvoj socijalnih usluga za poboljšanje mogućnosti zapošljavanja
Prioritetna osa 3	Jačanje ljudskog kapitala i zapošljivosti
Mera 3.1.	Dalji razvoj hrvatskog kvalifikacijskog okvira
Mera 3.2.	Jačanje sistema obrazovanja odraslih
Mera 3.3.	Jačanje institucija odgovornih za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih te njihovih partnera
Prioritetna osa 4	Tehnička pomoć

¹¹<http://www.ljudskipotencijali.hr/OP-RLJP/operativni-program-razvoj-ljudskih-potencijala.html>

Mera 4.1.	Priprema projekata
Mera 4.2.	Upravljanje Operativnim programom
Prioritetna osa 5	Jačanje uloge civilnog društva za bolje upravljanje
Mera 5.1.	Promovisanje socijalnog dijaloga
Mera 5.2.	Jačanje uloge organizacija civilnog društva za društveno-ekonomski rast i demokratski razvoj

5. IPA V - RURALNI RAZVOJ 12

Zajednička poljoprivredna politika predstavlja jednu od najznačajnijih politika EU. Važnost te politike ogleda se i u izdvajanjima iz budžeta EU za njeno sprovođenje. Prema budžetskom periodu 2007-2013. godine, 43 odsto ukupnog budžeta EU odlazi na ruralni razvoj i sprovođenje poljoprivredne politike EU. Imajući u vidu kompleksnost sistema zajedničke poljoprivredne politike, EU zemljama kandidatima za članstvo pruža podršku u procesu prilagođavanja poljoprivrednog sektora i ruralnih oblasti, kao i za implementaciju zakonodavstva EU u okviru Zajedničke poljoprivredne politike.

Komponenta koja se odnosi na ruralni razvoj namenjena je zemljama kandidatima sa ciljem pripreme za implementaciju i upravljanje Zajedničkom poljoprivrednom politikom EU.

Implementacija pomoći u okviru ove komponente doprinosi održivom razvoju poljoprivrednog sektora i ruralnih oblasti. Takođe, kroz proces za korišćenje ove komponente IPA, zemlje kandidati za članstvo u EU pripremaju se za korišćenje sredstava iz Evropskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (European Agricultural Fund for Rural Development – EAFRD).

Pravni osnov i preduslovi korišćenja IPARD sredstava

Osnovni preduslovi za korišćenje sredstava iz IPARD fonda su:

- usvojen IPARD program i odobren od strane Evropske komisije posebnom odlukom
- zaključeni svi sporazumi (okvirni, sektorski i finansijski)
- usvojena odluka o prenošenju upravljačkih ovlašćenja Evropske komisije (okonačan proces akreditacije)

Osnovni principi, na kojima se zasniva IPARD, su:

- podela obaveza između svih aktera
- uspostavljanje efikasnog sistema interne kontrole
- definisanje jasnih procedura za upravljanje IPA fondovima
- nezavisna eksterna revizija
- transparentne procedure javnih nabavki i kofinansiranje

Prema IPA Implementacionoj uredbi 718/2007, kojom se definišu pravila i ciljevi upotrebe sredstava iz IPA, pomoć iz komponente namenjene ruralnom razvoju doprinosi postizanju nekoliko ciljeva, i to:

- poboljšanju tržišne efikasnosti i sprovođenju standarda EU
- pripremi za sprovođenje agro-ekoloških mera, kao i strategije lokalnog razvoja sela
- razvoju ruralne ekonomije

---

¹²<http://leader.org.rs/ipard/lat/IPARD>

5.1 ANALIZA MOGUĆEG NACRTA KONCEPTA RURALNOG RAZVOJA U SRBIJI

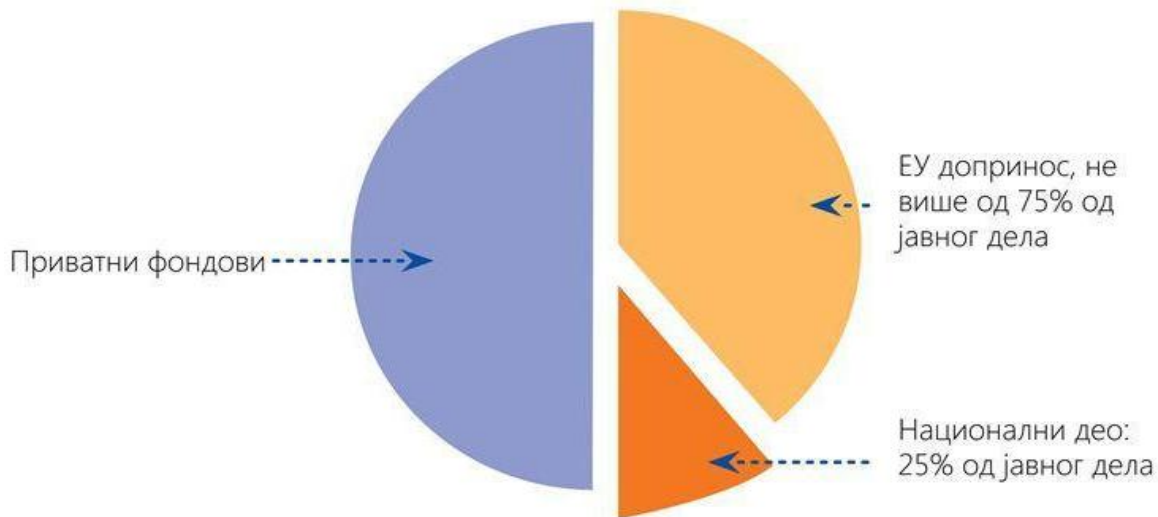
(IPA Rural Development - IPARD)

Navedeni ciljevi komponente V ispuniće se kroz primenu sledećih mera:

- ulaganja u poljoprivredu radi restrukturiranja i dostizanja standarda EU kroz investicije u poljoprivredna gazdinstva
- podrška sa ciljem olakšanja osnivanja i administrativnog rada grupa proizvođača u svrhe adaptiranja proizvodnje i učinka članova grupa proizvođača tržišnim zahtevima, zajedničkog iznošenja robe na tržište (priprema za prodaju, centralizacija prodaje i isporuku kupcima velikih količina robe), kao i utvrđivanja zajedničkih pravila o informacijama o proizvodnji
- ulaganja u preradu i marketing poljoprivrednih i ribarskih proizvoda radi restrukturiranja ovih delatnosti i radi dostizanja standarda EU, s tim da investicije na nivou trgovine na malo nisu uključene u sistem pomoći
- aktivnosti za unapređenje životne sredine i prirode, kroz sprovođenje pilot projekata sa ciljem razvoja praktičnog iskustva u sprovođenju akcija radi poboljšanja životne sredine i prirode, kako na nivou administracije, tako i na nivou poljoprivrednih gazdinstava
- priprema i sprovođenje lokalnih strategija razvoja sela kroz pripremu projekata saradnje u skladu sa prioritetima ruralnog razvoja i vođenje lokalnih privatno-državnih partnerstava kroz osnivanje tzv. „lokalnih akcionih grupa"
- poboljšanje i razvoj seoskih infrastruktura kroz smanjenje regionalnih razlika i povećanje privlačnosti ruralnih područja za razvoj preduzetništva i obezbeđenje uslova za razvoj ruralnih ekonomija
- podsticanje raznovrsnosti i razvoj ruralnih privrednih aktivnosti kroz pokretanje privredne delatnosti, stvaranje mogućnosti zapošljavanja i kroz diversifikaciju u nepoljoprivredne delatnosti
- poboljšanje obuke da bi se doprinelo poboljšanju profesionalnih veština i nadležnosti lica koja su angažovana u poljoprivrednom, prehrambenom i šumarskom sektoru i drugih ekonomskih aktera zaposlenih u oblastima koje pokriva ova komponenta
- tehnička pomoć predstavlja meru koja se odnosi na asistenciju državnoj administraciji u sprovođenju IPARD operativnog programa

Takođe, važno je napomenuti da administracija i organizacije aktivne u oblasti ruralnog razvoja, osnovane u zemljama korisnicima pomoći u okviru ove komponente IPA, imaju pristup Evropskoj mreži ruralnog razvoja. Kroz učešće u ovoj mreži zemlja korisnik može na lakši način da ostvari saradnju sa relevantnim akterima iz oblasti ruralnog razvoja zemalja članica EU i na taj način da dodatno unapredi poljoprivredni sektor i zaštititi svoje interese na evropskom i globalnom nivou.

Finansijski doprinos EU (slika 1) za sprovođenje projekata, u okviru komponente namenjene ruralnom razvoju, ne prelazi maksimum od 75 odsto podobnih troškova

Navedene mere u okviru komponente ruralnog razvoja se operacionalizuju u programu koji se sastavlja na nacionalnom nivou i koji pokriva ceo period sprovođenja Instrumenta za predpristupnu pomoć (IPA). IPARD operativni program pripremaju relevantni organi koje je odredila zemlja korisnik i dostavlja se Evropskoj komisiji pošto se konsultuju odgovarajuće zainteresovane strane u zemlji korisnici pomoći. Na osnovu programa, korisnici pomoći podnose odgovarajuće projekte. Program, u okviru komponente ruralnog razvoja, Evropska komisija usvaja u roku od šest meseci od dostavljanja predloga programa, pod uslovom da su dostupne sve relevantne informacije. Posebno, Komisija ocenjuje predloženi program radi utvrđivanja da li je on dosledan odredbama dokumenta višegodišnjeg indikativnog planiranja, kao i uredbi o sprovođenju IPA fonda.

Prvi korak u cilju korišćenja IPARD fonda jeste uspostavljanje institucionalnog okvira neophodnog za implementaciju IPARD-a. Institucionalna struktura sastoji se iz opšteg IPA okvira, upravljačkog i kontrolnog sistema i IPARD operativne strukture.

IPARD operativne strukture čine Upravljačko telo (Managing Authority) i IPARD agencija (IPARD Agency). Upravljačko telo zaduženo je za programski deo posla koji se odnosi na pisanje IPARD operativnog programa, a on podrazumeva i izbor mera koje će biti podržane u zemlji kandidatu. Posle završetka i odobrenja programa i posle početka njegove implementacije, Upravljačko telo obavlja funkciju monitoringa i evaluacije, što podrazumeva određivanje posebnih indikatora preko kojih se prati izvršenje IPARD programa. Upravljačko telo odgovorno je i za formiranje Nadzornog tela (Monitoring Committee), koje ima ulogu praćenja implementacije i efikasnosti IPARD programa. Upravljačko telo nadležno je i za koordinaciju funkcija informisanja i publiciteta, koja podrazumeva pravovremeno obezbeđivanje svih potrebnih informacija potencijalnim korisnicima IPARD fonda. Ovo telo najčešće je deo Ministarstva poljoprivrede koje se bavi poslovima ruralnog razvoja. Nacionalni

fond ima ulogu u finansijskom toku novca koji iz EU stiže na nacionalni račun i u transferu novca ka IPARD agenciji. Takođe, Nacionalni fond je zadužen za dostavljanje svih računovodstvenih podataka Evropskoj komisiji o realizovanim plaćanjima u državi kandidatu.

U sklopu pripreme za korišćenje pete komponente IPA fonda (IPARD) u Srbiji, uspostavljeni su upravljački i kontrolni sistem, kao i operativna struktura. Upravljački i kontrolni sistem čine delovi Ministarstva finansija (nacionalni službenik za odobravanje i Nacionalni fond) koji su imenovani još u toku 2009. godine, u sklopu priprema za akreditaciju prve i druge komponente IPA.

Zakonom o poljoprivredi i ruralnom razvoju (usvojen krajem maja 2009. godine), osnovana je Uprava za agrarna plaćanja (IPARD agencija), kao organ u sastavu Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede zadužena za plaćanja u poljoprivredi. Sedište uprave za agrarna plaćanja je u Šapcu. Uprava je formalno otvorena u oktobru 2009. godine, dok je u 2010. godini dostigla svoj puni operativni rad. U sklopu pripreme za IPARD, počelo se sa primenom dve pilot IPARD mere koje slede logiku IPARD mera, a finansirane su nacionalnim budžetom. Prva je podrška investicijama u poljoprivredna gazdinstva u sektoru mesa i mleka (odgovara IPARD meri 101), dok je druga podrška investicijama u prerađivačke kapacitete sektora mesa i mleka (odgovara IPARD meri 103). Cilj ove aktivnosti je priprema za primenu IPARD-a, kao i navikavanje potencijalnih korisnika pomoći na nove strože zahteve EU.

U drugoj polovini 2012, IPARD struktura još uvek nije akreditovana od strane DG Agri, tj. Komisije. Na osnovu informacija iz Ministarstva poljoprivrede, IPARD Program za akreditaciju je spreman, uz minimalne korekcije na kojima Ministarstvo trenutno radi. Uprava za agrarna plaćanja sa sedištem u Šapcu je u procesu akreditacije, međutim ona još uvek nije spremna ni za nacionalnu akreditaciju (koja prethodi finalnoj akreditaciji od strane Komisije).

Ministarstvo trenutno radi i na novoj organizacionoj šemi Upravljačkog tela (Managing Authority).

Početak korišćenja IPARD sredstava u Republici Srbiji biće značajan za poljoprivrednu proizvodnju u Srbiji iz najmanje dva razloga. Prvo, EU fondovi namenjeni poljoprivredi povećaće se za nekoliko desetina procenata, a sredstva namenjena ruralnom razvoju i do nekoliko puta. Time se sredstva namenjena investicionoj podršci značajno uvećavaju i podstiče se razvoj poljoprivrede i njena priprema za ozbiljnu utakmicu na jedinstvenom tržištu EU. Drugo, to će biti trenutak kojim Srbija trasira put ka Zajedničkoj poljoprivrednoj politici EU i otvara vrata mnogo značajnijim sredstvima (i do milijarde evra). Upravo zbog toga neophodno je pripremiti sve preuslove za intenzivno korišćenje IPARD fonda, uključujući i povećanje dostupnosti novca poljoprivrednom sektoru kroz podršku kreditnim aktivnostima, uspostavljanje garancijskog fonda za poljoprivredu, itd.

Međutim, ne treba zaboraviti da su IPARD sredstva namenjena pre svega uspostavljanju institucionalnih struktura i njihovom svojevrsnom treningu za korišćenje mnogo značajnijih sredstava EU iz fondova Zajedničke poljoprivredne politike EU (ZPP), ali i uvođenju mnogo strožih pravila kojih moraju da se pridržavaju potencijalni korisnici sredstava. Zbog toga je najznačajniji cilj svih zemalja kandidata da povećaju potrošnju IPARD sredstava na maksimum kako bi se kvalifikovali za veća sredstva iz fondova ZPP posle ulaska u punopravno članstvo EU. Takođe, mera uspeha korišćenja IPARD fondova biće određena merom uspeha u uspostavljanju efikasnih i organizovanih institucija koje će obavljati implementaciju IPARD-a, pa je zbog toga neophodno posvetiti veću pažnju izgradnji i jačanju institucija.

Najveće vrednosti koje IPARD donosi u nacionalne sisteme podrške poljoprivredi su predvidljivost i transparentnost isplate sredstava. Kako podrška poljoprivrednoj proizvodnji svake zemlje zavisi od procenta rasta BDP-a i opšteg napretka nacionalne ekonomije, tako se i poljoprivredni budžet modifikuje u skladu sa trenutnim okolnostima. Za razliku od nacionalnih sredstava koje se najčešće određuju godišnje i gde je najveći problem konzistentnost podrške, u slučaju IPARD sredstava, budžet se određuje sedmogodišnje, u roku budžetskog perioda EU. To znači da se iznos sredstava i forma podrške gotovo nikako ili vrlo malo menjaju, što omogućava korisnicima dugogodišnje planiranje. Kada se na to doda i visina investicione podrške, koja može da bude znatna po pojedinim merama, izvesnost i predvidivost je više nego neophodna.

Ono od čega svaki potencijalni korisnik IPARD sredstava kreće jeste forma i visina podrške. To znači da je IPARD program presudan u izboru mera podrške sa kojima se susreće potencijalni korisnik. Upravo zbog toga, od izuzetne je važnosti izrada korisničkog uputstva za koji je zadužena IPARD agencija, a gde se definiše na koji način, u kojim rokovima, za koja sredstva i uz koju potrebnu dokumentaciju potencijalni korisnik može da ostvari prava na IPARD sredstva.

Sušтина IPARD-a se svodi na dve stvari – kofinansiranje i standarde. To su upravo elementi koji određuju ekonomsku aktivnost potencijalnog korisnika u najmanje pet godina posle realizovane investicije podržane IPARD sredstvima.

Način konkurisanja

Prvo, neophodno je obezbediti pun iznos novca potrebnog za realizaciju investicije. To znači da krajnji korisnik mora na bankovnom računu da ima sredstva potrebna za realizaciju čitave investicije. Kada je spreman za investiciju, on konkuriše na objavljeni konkurs IPARD agencije. U ovoj fazi on je dužan da dostavi svu potrebnu dokumentaciju koja se od njega traži kako bi uopšte ušao u proces odobravanja projekta. To su, najčešće, razni dokazi o pravu svojine ili zakupa nad zemljom, dokazi identiteta, upis u Registar poljoprivrednih gazdinstava i slično, uglavnom identično kao i za nacionalne mere. Međutim, osim ove opšte dokumentacije, potencijalni korisnik je obavezan da dostavi i specifičnu dokumentaciju, kao što je biznis plan, koji, u slučaju izgradnje i rekonstrukcije objekta, mora da sadrži i precizan spisak radova, tj. glavni i idejni projekat, dokaz o poštovanju minimuma nacionalnih standarda koji se odnose na zdravstvenu zaštitu životinja, zdravlje ljudi, zdravlje biljaka, bezbednost na radu, sve u zavisnosti od vrste investicije.

Način odobravanja projekta

Tek posle dostavljanja svih potrebnih dokumenata, potencijalni korisnik ulazi u proces odobravanja projekta. Veoma važno je napomenuti da investicija ne sme biti započeta pre nego što je projekat odobren. Pošto se projekat odobri, korisnik može započeti investiciju, ali ne sme odstupati od svog projekta koji je priložio prilikom konkurisanja. Svaka, pa i najmanja promena, biće predmet odobravanja IPARD agencije, u suprotnom potencijalni korisnik može biti odbijen. Posle odobravanja projekta, korisnik IPARD sredstava stupa u ugovorni odnos sa IPARD agencijom, gde se jasno određuju prava i obaveze obe strane, uključujući i pravo na žalbu korisnika u slučajevima kada smatra da su mu ugrožena prava. Sa druge strane, korisnik je dužan da se pridržava odobrenog projekta i u toku perioda trajanja investicije prihvata kontrole koje mu šalje IPARD agencija kako bi bili provereni navodi projekta, radovi ili poštovanje trajanja investicije od pet godina. Veoma značajno je i da svaka investicija ima minimalni rok trajanja, a to je pet godina. To znači da je korisnik dužan da, u tom

vremenskom periodu, održi investiciju (ne sme da otuđi objekat, da mu promeni namenu, niti da otuđi mašine), a sa druge strane mora da dostigne standarde EU, u zavisnosti od vrste investicije. U suprotnom, korisnik je dužan da vrati sva sredstva.

Način odobravanja plaćanja

Pošto je projekat odobren, korisnik počinje sa investicionim aktivnostima, prema odobrenom projektu. U zavisnosti od organizacije IPARD agencije, on može, u određenom roku ili samo u toku trajanja konkursa (ovaj konkurs različit je od konkursa za odobravanje projekta), da obavi refundaciju utrošenih sredstava u iznosu od 50% vrednosti investicije (ili u pojedinim slučajevima, i 55%, 60%, itd.). On, tom prilikom, podnosi sve račune, dokaze o uplati sredstava, i drugo, čime dokazuje obavljenju transakciju. Najčešće će refundacija sredstava biti obavljena jednom, za sva investirana sredstva, ali se kod zahtevnijih investicija može desiti fazno investiranje, pa samim tim i povraćaj sredstava može biti u više faza. U slučaju kupovine mašina postoji ograničenje koje se odnosi na zemlju porekla. To mogu biti samo mašine koje su poreklom iz EU ili zemalja u posebnom statusu EU (zemlje kandidati, potencijalni kandidati, zemlje EEA i zemlje u okviru Evropske politike susedstva).

Način vršenja kontrola

Kontrola korisnika je višestruka. Ona/on će prvo biti proveren u fazi odobravanja korisnika da li je započeo investiciju/kupio opremu za koju konkuriše. To je takozvana „nulta kontrola“. U slučaju da je već započeo investiciju, njegov zahtev za ostvarivanje prava nad IPARD sredstvima biće odbijen.

Druga kontrola se odvija pre isplate sredstava, a cilj je da se utvrdi da li je investicija obavljena u skladu sa predloženim projektom. Ukoliko to nije slučaj, zahtev za povraćaj sredstava biće odbijen.

Poslednja kontrola obavlja se posle realizovane investicije i posle isplaćenih sredstava korisniku. To je ex-post kontrola, koja ima za cilj utvrđivanje da li je investicija održana i da li su dostignuti standardi EU na kraju investicije. Kontrole mogu biti i vanredne u zavisnosti od okolnosti (prevara, neregularnost, itd.). Korisnik je dužan da čuva svu dokumentaciju od trenutka sklapanja ugovora do trenutka isteka pet godina od realizovane investicije.

5.2 MOGUĆI PRIORITETI, MERE I SEKTORI¹³

Unutar IPARD programa predviđeno je korišćenje sedam mogućih mera, u okviru sledeća **tri prioriteta** i to:

- **poboljšanje tržišne efikasnosti i sprovođenje standarda EU**
- **pripreme radnje za sprovođenje mera zaštite životne sredine i lokalnih strategija ruralnog razvoja**
- **razvoj ruralne ekonomije**

---

¹³<http://www.mps.hr/ipard/default.aspx?id=28>

U okviru prvog prioriteta **Poboljšanje tržišne učinkovitosti i sprovođenje standarda EU**, imamo dve mere (zajedno sa njihovim sektorima) :

5.2.1 Mera 101- Investiranje u poljoprivredna gazdinstva

(sektor kravljeg mleka, sektor mesa goveđeg, svinjskog, živinskog, sektor jaja, sektor voća i povrća uključujući stono grožđe, sektor žitarica i uljarica)

- prihvatljiva su ulaganja u izgradnju/rekonstrukciju/opremanje staja za muzne krave i goveda, objekata za uzgoj svinja ili peradi, izgradnju/rekonstrukciju/opremanje staklenika/plastenika za uzgoj povrća ili objekata za sušenje i skladištenje žitarica i uljarica
- krajnji korisnici su poljoprivredna gazdinstva upisana u Registar poljoprivrednih gazdinstava
- kako bi bili prihvatljivi za ulaganja, potencijalni korisnici moraju zadovoljiti opšte i specifične kriterijume propisane Pravilnikom.
- podrška iznosi do 50% (u nekim slučajevima i do 75%) ukupno prihvatljivog ulaganja po projektu.

Ko može podneti zahtev za pomoć, tj. postati korisnik Mera 101 iz IPARD programa (Republika Hrvatska):¹⁴

Osim nevedenih podnosioci prijave, tj. korisnici, moraju zadovoljiti i sledeće uslove:

Stručna osposobljenost

a) Za porodična poljoprivredna gazdinstva:

-nosilac ili član porodičnog poljoprivrednog gazdinstva, odnosno vlasnik gazdinstva je upisan najmanje dve godine u Registru poljoprivrednih gazdinstava ili

-nosilac ili član porodičnog poljoprivrednog gazdinstva, odnosno vlasnik gazdinstva ili jedan od stalno zaposlenih u gazdinstvu ima završenu srednju školu ili fakultet iz oblasti poljoprivrede, šumarstva, veterinarstva, prehrambene industrije ili ekonomije ili

-nosilac ili član porodičnog gazdinstva odnosno vlasnik gazdinstva ili jedan od stalno zaposlenih u gazdinstvu ima završen program osposobljavanja za poljoprivredno zanimanje verifikovan od strane Ministarstva nauke, obrazovanja i sporta ili

---

¹⁴Podnosioci prijave za dodelu sredstava IPARD programa u Meri 101 su poljoprivredna gazdinstva u skladu s članom 3. Zakona o poljoprivredi (NN broj 149/09), upisana u Upisnik poljoprivrednih gazdinstava i obveznici PDV-a, 100% u privatnom ili do 25% u državnom vlasništvu, odnosno u vlasništvu jedinica lokalne i/ili regionalne (područne) samouprave.

-nosilac ili član porodičnog poljoprivrednog gazdinstva, odnosno vlasnik gazdinstva ili jedan od stalno zaposlenih u gazdinstvu ima podatke o stručnom radnom iskustvu u poljoprivredi od najmanje 5 godina

b) Za pravna lica:

-najmanje jedan stalno zaposleni ima završenu srednju školu ili fakultet iz oblasti poljoprivrede, šumarstva, veterinarstva ili prehrambene industrije ili ekonomije ili

-najmanje jedan stalno zaposleni ima završen program osposobljavanja za poljoprivredno zanimanje verifikovan od strane Ministarstva nauke, obrazovanja i sporta ili

-najmanje jedan stalno zaposleni ima podatke o stručnom random iskustvu u poljoprivredi od najmanje 5 godina

A. Sektor mlekarstva

Dozvoljena ulaganja u sektoru mlekarstva na poljoprivrednom gazdinstvu su:

- ulaganje u izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili opremanje objekata za držanje mlečnih krava i ostala ulaganja
  - ulaganje u izgradnju i/ili rekonstrukciju skladišnih kapaciteta za stajski gnoj uključujući opremu za rukovanje i korišćenje stajskog gnoja i ostala ulaganja
  - izgradnja i/ili/rekonstrukcija staja za držanje muznih krava, uključujući prostore za mužnju, osemenjivanje, neškodljivo uklanjanje lešina, držanje teladi, prostora za skladištenje mehanizacije i opreme, proizvoda, stelje s instalacijom opreme za ventilaciju, klimatizaciju, uključujući izgradnju i/ili rekonstrukciju vodovodne, plinske, električne i kanalizacione mreže
  - izgradnja i/ili rekonstrukcija objekata na farmi za skladištenje stočne hrane s odgovarajućom opremom
  - izgradnja i/ili rekonstrukcija objekata za skupljanje i odlaganje gnoja i gnojovke
  - izgradnja i/ili rekonstrukcija mreže puteva unutar prostora farme
  - izgradnja i/ili rekonstrukcija upravne zgrade s pripadajućim sadržajima (kancelarijski prostori; prostorije za ovlašćenog veterinaru i veterinarskog inspektora, prostorije za odmor radnika, garderobe u čistom i nečistom delu, pripadajući sanitarni čvorovi, prostorije za čuvanje dezinficijensa)
  - izgradnja i/ili rekonstrukcija ograde oko prostora farme i dezinfekcijskih barijera
  - opremanje izmuzišta za strojnu mužnju (sa svim elementima, materijalom i montažom)

- mlekovodi i oprema za hlađenje i skladištenje mleka na poljoprivrednom gazdinstvu/farmi
- transporteri za gnojivo, uređaji za mešanje gnojnice, pumpe za pražnjenje tankova, separatori za gnojnicu, strojevi za utovar krutog stajskog gnoja, specijalizovana oprema za transport gnoja i gnojovke, cisterne za tekuću gnojnicu, specijalne prikolice za transport gnojiva/gnojnice
- rešetke
- oprema za stajališta, boksove i vezove za stoku
- zavese za zatvaranje prolaza u staju
- oprema i uređaji za hranjenje i napajanje životinja (mlinovi i mešaonici za pripremu koncentrata, oprema i dozatori za krmne koncentrate, izuzimači, transporteri, mikser prikolice i dozatori za kabastu krmu)
- oprema za telenje
- oprema za pripremu i prevoz stelje
- stočna vaga
- stojnice za tretman papaka
- sistemi za kišenje – orošavanje krava za vreme velikih letnjih vrućina
- četke za samočišćenje krava
- oprema za čišćenje i dezinfekciju objekata i opreme

Specifični kriterijumi prihvatljivosti za sektor mlekarstva su:

- da bi ostvario pravo na ulaganja, korisnik mora imati najmanje 20 muznih krava, a najviše 100 muznih krava na kraju ulaganja
- podnosiocu koji ima više od 100 muznih krava u trenutku prijave dozvoljena su ulaganja isključivo u izgradnji i/ili rekonstrukciji skladišnih kapaciteta za stajski gnoj uključujući opremu za rukovanje i korišćenje stajskog gnoja i ostala ulaganja
- korisnik mora zadovoljavati standarde EU u pogledu kriterijuma za sirovo mleko na kraju ulaganja u skladu s odredbama Pravilnika o higijeni hrane životinjskog porekla ((EC) No 853/2004 on the hygiene of food of animal origin)
- na kraju ulaganja u ovom sektoru korisnik mora zadovoljiti standarde EU koji se odnose na zbrinjavanje gnojiva i to kako sledi:

-
- maksimalni broj životinja po jedinici površine (ha) ograničen je na 2,4 uslovna grla (UG)/ha
  - za kruti stajski gnoj najmanje 4 m² spremnika uz visinu od 2 m
  - po UG za period od 6 meseci, odnosno 8 m³ prostora spremnika za kruti stajski gnoj, ako je visina hrpe manja od 2 metra, a za gnojnicu spremnik od 2 m³
  - za skladištenje gnojovke 10 m³ za lagune po UG za period od 6 meseci
  - iznimno od odredbe drugog podstavka jame za gnojnicu nije potrebno izgraditi ukoliko se kroz sistem i tehnologiju uzgoja domaćih životinja ne stvara gnojnica

B. Sektor govedarstva

Dozvoljena su ulaganja:

- u izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili opremanje objekata za držanje goveda i ostala ulaganja
- u izgradnju i/ili rekonstrukciju skladišnih kapaciteta za stajski gnoj uključujući opremu za rukovanje i korišćenje stajskog gnoja i ostala ulaganja

Specifični kriterijumi prihvatljivosti za sektor govedarstva su:

- da bi ostvario pravo na ulaganja, korisnik mora imati minimalno 40 goveda, a najviše 150 goveda na kraju ulaganja
- podnosiocu koji ima više od 150 goveda u trenutku prijave biće dozvoljena ulaganja isključivo u izgradnju i/ili rekonstrukciju skladišnih kapaciteta za stajski gnoj uključujući opremu za rukovanje i korišćenje stajskog gnoja i ostala ulaganja
- na kraju ulaganja u ovom sektoru korisnik mora zadovoljiti standarde EU koji se odnose na zbrinjavanje gnojiva

Prihvatljiva ulaganja u izgradnju:

- izgradnja i/ili rekonstrukcija staja za držanje tovne junadi, neškodljivo uklanjanje lešina, držanje teladi i junadi, prostora za skladištenje opreme, proizvoda i stelje s instalacijom opreme za ventilaciju, klimatizaciju, uključujući izgradnju i/ili rekonstrukciju vodovodne, plinske, električne i kanizacione mreže
- izgradnja i/ili rekonstrukcija objekata na farmi za skladištenje stočne hrane s pripadajućom opremom
- izgradnja i/ili rekonstrukcija objekata za skupljanje i odlaganje gnoja i gnojovke
- izgradnja i/ili rekonstrukcija mreže puteva unutar prostora farme

-
- izgradnja i/ili rekonstrukcija upravne zgrade s pripadajućim sadržajima (kancelarijski prostori; prostorije za ovlašćenog veterinaru i veterinarskog inspektora, prostorije za odmor radnika, garderobe u čistom i nečistom delu, pripadajući sanitarni čvorovi, prostorije za čuvanje dezinficijensa)
  - izgradnja i/ili rekonstrukcija ograde oko farme i dezinfekcijskih barijera

Prihvatljiva ulaganja u opremu:

- oprema za napajanje životinja i uređaji za hranjenje (mlinovi i mešaonici za pripremu koncentrata, oprema i dozatori za krmne koncentrate, izuzimači, transporteri, mikser prikolice i dozatori za kabastu krmu)
- rešetke za stajališta i prolaze
- oprema za stajališta, boksove i vezove za stoku
- zavese za zatvaranje prolaza u staju
- prevozna stajališta za goveda
- oprema za pripremu i transport suve stelje
- oprema i postrojenje za čišćenje gnoja, transporteri za gnojivo, uređaji za mešanje gnojnice, pumpe za pražnjenje tankova, separatori za gnojnicu, strojevi za utovar krutog stajskog gnoja, specijalizovana oprema za transport gnoja i gnojovke, cisterne za tekuću gnojnicu, specijalne prikolice za transport gnojiva/gnojnice
- stočna vaga i oprema za čišćenje i dezinfekciju objekata i opreme

C. Sektor svinjogojstva

Dozvoljena su ulaganja:

- u izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili opremanje objekata za držanje svinja i ostala ulaganja
- u izgradnju i/ili rekonstrukciju skladišnih kapaciteta za stajski gnoj uključujući opremu za rukovanje i korišćenje stajskog gnoja i ostala ulaganja

Specifični kriterijumi prihvatljivosti za sektor svinjogojstva su:

- da bi ostvario pravo na ulaganja korisnik mora imati minimalno 20 krmača ili 400 tovljenika godišnje do maksimalno 100 krmača ili 2.000 tovljenika godišnje na kraju ulaganja
- podnosiocu koji ima više od 100 krmača ili 2.000 tovljenika godišnje u trenutku prijave dozvoljena su ulaganja isključivo u izgradnju i/ili rekonstrukciju skladišnih kapaciteta za stajski gnoj uključujući opremu za rukovanje i korišćenje stajskog gnoja i ostala ulaganja

-
- na kraju ulaganja u ovom sektoru korisnik mora zadovoljiti standarde EU koji se odnose na zbrinjavanje gnojiva

Prihvatljiva ulaganja u izgradnju:

- izgradnja i/ili rekonstrukcija staja za rasplod krmača i tov svinja, uključujući odvojene prostore za prasilište, odgajalište, tovilište, čekalište, prostorije za neraste i osemenjivanje, prostorije za krmače, neškodljivo uklanjanje lešina s instalacijom opreme za ventilaciju, klimatizaciju, uključujući izgradnju i/ili rekonstrukciju vodovodne, plinske, električne i kanalizacijske mreže
- izgradnja i/ili rekonstrukcija objekata za skladištenje opreme, proizvoda i stelje
- izgradnja i/ili rekonstrukcija objekata na farmi za skladištenje stočne hrane
- izgradnja i/ili rekonstrukcija objekata (zatvoreni sabirni bazeni) za skupljanje i odlaganje gnoja i gnojovke
- izgradnja i/ili rekonstrukcija mreže komunikacijskih puteva i/ili dezinfekcijskih barijera unutar farme
- izgradnja i/ili rekonstrukcija upravne zgrade s pripadajućim sadržajima (kancelarijski prostori, prostorije za ovlašćenog veterinaru i veterinarskog inspektora, prostorije za odmor radnika, garderobe u čistom i nečistom delu, pripadajući sanitarni čvorovi, prostorije za čuvanje sredstava za dezinfekciju)
- izgradnja i/ili rekonstrukcija ograde oko farme, sistema odvodnjavanja i vodovoda (bunara), sistema grejanja i električne mreže na farmi (upotreba agregata, uključujući softver)

Prihvatljiva ulaganja u opremu:

- opremanje prasilišta
- opremanje odgajališta
- opremanje tovilišta
- opremanje prostorije za krmače (odmaralište-čekalište)
- opremanje prostorije za neraste
- opremanje prostora za osemenjivanje
- oprema i uređaji za grejanje
- transporteri za gnojivo, uređaji za mešanje gnojnice, pumpe za pražnjenje tankova, separatori za gnojnicu, strojevi za utovar krutog stajskog gnoja, specijalizovana oprema za transport gnojovke, cisterne za tekuću gnojnicu, specijalne prikolice za transport gnojiva/gnojnice
- oprema za skladištenje hrane

-
- rešetke
  - oprema za napajanje životinja i uređaji za hranjenje (mlinovi i mešaonici za pripremu koncentrata, oprema i dozatori za krmne koncentrate, izuzimači, transporteri, mikser prikolice)
  - oprema za prasenje
  - oprema za pripremu i transport stelje
  - specijalizovana oprema za čišćenje i dezinfekciju
  - stočna vaga
  - oprema za obeležavanje svinja i vođenje evidencije – softver

D. Sektor peradarstva

Dozvoljena su ulaganja:

- ulaganje u izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili opremanje objekata za držanje peradi, uključujući opremu za sprečavanje širenja bolesti ptica i ostala ulaganja
- ulaganje u izgradnju i/ili rekonstrukciju skladišnih kapaciteta za stajski gnoj uključujući opremu za rukovanje i korišćenje stajskog gnoja i ostala ulaganja

Specifični kriterijumi prihvatljivosti za sektor peradarstva su:

- da bi ostvario pravo na ulaganja, korisnik mora imati minimalno 5.000 brojlera do maksimalno 30.000 brojlera po proizvodnom ciklusu na kraju ulaganja
- podnosiocu koji ima više od 30.000 brojlera po proizvodnom ciklusu u trenutku prijave, dozvoljena su isključivo ulaganja u izgradnju i/ili rekonstrukciju skladišnih kapaciteta za stajski gnoj uključujući opremu za rukovanje i korišćenje stajskog gnoja i ostala ulaganja
- na kraju ulaganja u ovom sektoru korisnik mora zadovoljiti standarde EU koji se odnose na zbrinjavanje gnojiva

Prihvatljiva ulaganja u izgradnju:

- izgradnja i/ili rekonstrukcija objekata za tov pilića (brojlera), neškodljivo uklanjanje lešina s instalacijom opreme za ventilaciju, klimatizaciju, uključujući izgradnju i/ili rekonstrukciju vodovodne, električne, plinske i kanalizacione mreže
- izgradnja pratećih objekata i skladišta hrane
- izgradnja i/ili rekonstrukcija objekata za skupljanje i odlaganje gnoja i gnojovke
- izgradnja i/ili rekonstrukcija mreže puteva unutar farme

-
- izgradnja i/ili rekonstrukcija upravnih zgrada koje su sastavni deo proizvodnog kapaciteta (kancelarijski prostor, prostorije za ovlašćenog veterinaru i veterinarskog inspektora, prostorije za odmor radnika, garderobe u čistom i nečistom delu zgrade, pripadajući sanitarni čvorovi, prostorije za čuvanje dezinficijensa)
  - izgradnja i/ili rekonstrukcija ograde oko farme i dezinfekcijskih barijera

Prihvatljiva ulaganja u opremu:

- oprema i postrojenje za čišćenje gnoja
- oprema za napajanje i hranjenje peradi - pojilice i hranilice (uključujući softver), uključujući opremu za pripremu hranidbenih smesa
- uređaji za utovar krutog stajskog gnoja, specijalizovana oprema za transport gnojovke
- oprema za grejanje peradnika (“veštačke kvočke”)
- specijalizovana oprema za čišćenje i dezinfekciju
- oprema za sprečavanje širenja ptičjih bolesti
- vaga

E. Sektor jaja

Dozvoljena su ulaganja:

- u izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili opremanje objekata za držanje kokošaka nosilja uključujući opremu za sprečavanje širenja bolesti ptica i ostala ulaganja
- u izgradnju i/ili rekonstrukciju skladišnih kapaciteta za stajski gnoj uključujući opremu za rukovanje i korišćenje stajskog gnoja i ostala ulaganja

Specifični kriterijumi prihvatljivosti za sektor jaja su:

- da bi ostvario pravo na ulaganja, korisnik mora imati minimalno 10.000 nosilja do maksimalno 50.000 nosilja na kraju ulaganja
- podnositelju koji ima više od 50.000 nosilja u trenutku prijave dozvoljena su ulaganja u izgradnju i/ili rekonstrukciju skladišnih kapaciteta za stajski gnoj uključujući opremu za rukovanje i korišćenje stajskog gnoja i ostala ulaganja
- podnosilac koji ima manje 10.000 nosilja u trenutku prijave mora dokazati postojanje minimalno 10.000 nosilja po proizvodnom ciklusu na kraju ulaganja
- na kraju ulaganja u ovom sektoru korisnik mora zadovoljiti standarde EU koji se odnose na zbrinjavanje gnojiva

Prihvatljiva ulaganja u izgradnju:

- izgradnja i/ili rekonstrukcija objekata za uzgoj nosilja, neškodljivo uklanjanje lešina s instalacijom opreme za ventilaciju, klimatizaciju i grejanje, uključujući izgradnju i/ili rekonstrukciju vodovodne, električne, plinske i kanalizacijske mreže
- izgradnja pratećih objekata vezanih za proizvodnju jaja (poput postrojenja za hlađenje ili pakovanje)
- izgradnja i/ili rekonstrukcija objekata za sakupljanje i odlaganje gnoja i gnojovke
- izgradnja i/ili rekonstrukcija mreže puteva unutar farme
- izgradnja i/ili rekonstrukcija upravnih zgrada koje su sastavni deo proizvodnog kapaciteta (kancelarijski prostori, prostorije za ovlašćenog veterinaru i veterinarskog inspektora, prostorije za odmor radnika, garderobe u čistom i nečistom delu, pripadajući sanitarni čvorovi, prostorije za čuvanje dezinficijensa)
- izgradnja i/ili rekonstrukcija ograde oko farme i dezinfekcijskih barijera

Prihvatljiva ulaganja u opremu:

- oprema i postrojenje za čišćenje gnoja
- oprema za hranjenje i napajanje perad - pojilice i hranilice (uključujući softver), uključujući opremu za pripremu hranidbenih smesa
- uređaji za utovar krutog stajskog gnoja, specijalizovana oprema za transport gnojovke
- oprema za sakupljanje, pranje, sortiranje i prevoz jaja do postrojenja za pakovanje
- specijalizovana oprema za čišćenje i dezinfekciju
- oprema za sprečavanje širenja ptičijih bolesti
- oprema za držanje kokošaka nosilja (obogaćeni kavezima)
- oprema za sušenje i pakovanje gnoja

F. Sektor voća i povrća

Dozvoljena su ulaganja:

- u izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili opremanje staklenika i plastenika (samo polietilenska folija min. 200 mikrona) za proizvodnju voća i povrća i ostala ulaganja
- u izgradnju i/ili rekonstrukciju zaštićenih prostora (staklenih/plastičnih s trajnom plastikom izrađenom od polietilena od najmanje 200 mikrona - plastenici) za proizvodnju povrća i voća uključujući prostor za ugradnju sistema grejanja, spremnike za vodu i prostore za sistem navodnjavanja

-
- u izgradnju i/ili rekonstrukcija objekata za skladištenje voća/povrća i stonog grožđa sa prostorima za sortiranje i pakovanje, uključujući elektroinstalacije, vodoinstalacije i kanalizaciju (ULO hladnjače isključene)
  - u opremu i uređaji za navodnjavanje i gnojidbu (fertirigacija)
  - u opremu za dopunsko osvetljenje i zasenjivanje
  - u opremu i uređaji za provetravanje i grejanje
  - u opremu za pripremu tla i supstrata
  - oprema i uređaji za setvu i sadnju
  - u opremu i uređaji za zaštitu bilja i sterilizaciju tla i supstrata
  - u opremu za povećanje koncentracije CO2
  - u opremu i uređaji za hidroponski i akvaponski uzgoj
  - u specijalizovanu opremu za berbu, sortiranje i pakovanje voća i povrća, uključujući stolno grožđe i ostala ulaganja
  - u opremu za veštačko provetravanje
  - u opremu i uređaje za klimatizaciju skladišnog prostora
  - oprema i uređaji za zamrzavanje
  - u specijalne uređaje za berbu voća i povrća
  - u boks palete i prikolice za prevoz i prihvat
  - u opremu za pranje
  - u opremu za sušenje
  - u linije za sortiranje i kalibriranje (uključujući kompjutersku opremu)
  - u linije za pakovanje
  - u opremu za rezanje i ribanje
  - u opremu za zaštitu od grada na farmi (uključujući softver) za voćnjake i stono grožđe
  - u izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili opremanje objekata za skladištenje voća i povrća (ULO kapaciteti nisu dozvoljeni) i ostala ulaganja

Specifični kriterijumi prihvatljivosti za sektor voća i povrća su:

- za prvu tačku

-
- izgrađen ili rekonstruiran objekat mora imati veličinu od minimalno 500 m² do maksimalno 2.000 m²,
  - korisnik mora dokazati postojanje vlastite proizvodnje voća i/ili povrća, proizvodnjom upisanom u Registru poljoprivrednih gazdinstava na kraju ulaganja
- za ostale tačke
- podnosilac mora dokazati postojanje vlastite proizvodnje voća i/ili povrća, proizvodnjom upisanom u Registru poljoprivrednih gazdinstava od barem 2 ha do maksimalno 50 ha pod voćem i/ili najmanje 0,5 ha do maksimalno 30 ha pod povrćem i/ili najmanje 0,5 ha do maksimalno 5 ha pod stonim grožđem na početku ulaganja

G. Sektor žitarica i uljarica

Dozvoljeno je ulaganje u:

- izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili opremanje objekata za skladištenje i sušenje žitarica i uljarica i ostala ulaganja
- izgradnju i/ili rekonstrukciju prostora za sušenje i skladištenje na poljoprivrednom gazdinstvu/farmi
- opremu za prihvatanje žitarica i uljarica (vaga sa oprugom, usipna rampa, ulazni transporteri)
  - unutrašnju opremu za silose
  - izuzimače
  - skladišne i izlazne transportere
  - uređaje za sušenje (sa svim elementima, materijalom i montažom, uključujući kompjutersku opremu)

Specifični kriterijumi prihvatljivosti za ovaj sektor su:

- ulaganje mora imati skladišni kapacitet od minimalno 100 t do maksimalno 1.000 t,
- podnosilac mora dokazati postojanje vlastite proizvodnje žitarica i/ili uljarica, proizvodnjom upisanom u Registru poljoprivrednih gazdinstava od minimalno 20 ha pod žitaricama i/ili uljaricama na početku ulaganja.

5.2.2 Mera 103- Investicije u kapacitete prerađivačke industrije

Ova mera omogućava ulaganja unutar sektora mleka i mlekarstva, mesa, ribarstva, voća i povrća, vinarstva te maslinovog ulja.

- Prihvatljiva su ulaganja u rekonstrukciju/opremanje postojećih objekata za mleko i mlekare i klanice, pogone za preradu ribe i školjki, objekte za preradu voća i povrća (gljiva), opremanje vinarija, te kupovinu opreme za osnovne hemijske analize maslinovog ulja i preradu komine masline u kompost
- Krajnji korisnici su zanatlije i preduzeća u privatnom vlasništvu ili sa do 25% državnog vlasništva, u sistemu PDV-a, registrovani za predmetnu delatnost, a nalaze se u rangu mikro, malih i srednjih preduzeća.
- Ulaganja unutar ove mere takođe zahtevaju udovoljavanje opštim i specifičnim kriterijumima. Tako onaj za, npr. sektor vinarstva - korisnik mora biti upisan u Registru proizvođača grožđa, vina i voćnih vina te proizvoditi 200 do 20.000 hl kvalitetnog vina godišnje.
- Podrška iznosi do 50% ukupno prihvatljivog ulaganja po projektu.

Lista dozvoljenih radova vezano za izgradnju/rekonstrukciju:

A. GRAĐEVINSKI RADOVI

1. Pripremni radovi
2. Rušenja i demontaže
3. Zemljani radovi
4. Betonski radovi
5. Armirano-betonski radovi
6. Montažerski radovi
7. Tesarski radovi
8. Zidarski radovi
9. Izolaterski radovi
10. Krovopokrivački radovi

B. ZANATSKI RADOVI

-
1. Limarski radovi
  2. Stolarski radovi
  3. Bravarski radovi
  4. Staklarski radovi
  5. Gips-kartonski radovi
  6. Podne i zidne obloge
  7. Kamenarski radovi
  8. Keramičarski radovi
  9. Parketarski radovi
  10. Soboslikarsko-ličilački radovi
  11. Fasaderski radovi

C. INSTALATERSKI RADOVI

1. Elektroinstalacije
2. Instalacije vodovoda i kanalizacije
3. Strojarske instalacije

D. UREĐENJE PEJZAŽA I PRISTUPNIH PUTEVA

Ko može da podnese zahtev, tj. da postane korisnik Mere 103 iz IPARD programa

Podnosioci prijave za dodelu sredstava iz IPARD programa u okviru Mere 103 su zanatlije, trgovačka društva i zadruge, registrovani za obavljanje delatnosti i obveznici poreza na dodatu vrednost (PDV):

a) u rangi mikro, malih ili srednjih preduzeća s manje od 25% u državnom vlasništvu, odnosno u vlasništvu jedinica lokalne i/ili regionalne (područne) samouprave ili Grada

b) u rangi preduzeća s manje od 750 zaposlenih ili s godišnjim prometom koji ne prelazi 200 miliona evra s manje od 25% u državnom vlasništvu, odnosno u vlasništvu jedinica lokalne i/ili regionalne (područne) samouprave ili Grada

H. Sektor mleka

Dozvoljena ulaganja:

- u rekonstrukciju i/ili opremanje postojećih objekata za poslovanje sa mlekom, uključujući rashladnu opremu za sirovo mleko u sabiralištima i ostala ulaganja

-
- u specijalna vozila za prevoz sirovog mleka i ostala ulaganja
  - u izgradnju (kako je definisano programom) ili rekonstrukciju objekata za: preradu mleka i proizvodnju mlečnih proizvoda (prostori za: prihvatanje sirovina, toplinsku obradu (pasterizaciju/sterilizaciju), hlađenje i uskladištenje gotovih proizvoda, pakovanje i otpremu, sanaciju opreme i uskladištenje sanitarne ambalaže, nejestive proizvode i konfiskat odnosno zatvorene posude – kontejnere, veterinarsku inspekciju, laboratoriju uključujući garderobe i sanitarne čvorove, uskladištenje materijala za pakovanje i aditiva, prostorije za čišćenje i dezinfekciju prevoznih sredstava, unutrašnja mreža puteva), uključujući elektroinstalacije, sistem vodosnabdevanja i odvodnjavanja sa pogonima za tretiranje otpadnih voda, ventilaciju i klimatizaciju
  - oprema za sakupljanje mleka
  - specijalna vozila za transport sirovog mleka
  - oprema za proizvodnju, punjenje i pakovanje mleka i mlečnih proizvoda
  - oprema za čišćenje i pripremu ambalažnog materijala, alata, uređaja i mašina, uključujući i CIP («Clean-In-Place«)
  - oprema za manipulaciju i skladištenje mleka i mlečnih proizvoda
  - računarska oprema za nadzor i vođenje proizvodnog i skladišnog procesa (sa montažom i programima)
  - laboratorijska oprema (ne uključuje nameštaj i stakleni pribor) za internu upotrebu, deo prerađivačkog pogona, sastavni deo projekta
  - oprema za zbrinjavanje primarne, sekundarne i tercijalne ambalaže i otpada
  - oprema za pripremu (uključujući hemijsku), akumulaciju i razvođenje tople i hladne (ledene) vode
  - oprema za hlađenje i zamrzavanje
  - oprema za dezinfekciju ruku, odeće i obuće.

Specifični kriterijumi prihvatljivosti za sektor mleka i mlekarstva su:

- ulaganja u objekte za preradu mleka od najmanje 1.800.000 do maksimalno 50.000.000 ukupnog godišnjeg kapaciteta
- ulaganja u izgradnju su prihvatljiva samo ako je postojeći kapacitet zatvoren zbog nemogućnosti usklađivanja sa standardima EU. Izgrađeni kapacitet ne može biti manji od 1.800.000 niti veći od 50.000.000 ukupnog godišnjeg kapaciteta na kraju ulaganja

NAPOMENA: Dozvoljeno je ulaganje u izgradnju samo ako je postojeći kapacitet zatvoren zbog nemogućnosti usklađivanja sa standardima EU i samo ako postoji Dozvola za uklanjanje građevine, izdata od strane Ministarstva energetike, razvoja i zaštite životne sredine kao i ministarstvo prirodnih resursa, rudarstva i prostornog planiranja u skladu sa Zakonom o prostornom uređenju i gradnji i Pravilniku o jednostavnim građevinama i radovima.

I. Sektor ribarstva

Dozvoljena su ulaganja:

- u izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili opremanje objekata za preradu ribe, uključujući opremu za hlađenje, rezanje, sušenje, dimljenje i pakovanje proizvoda i zbrinjavanje nus-proizvoda životinjskog porekla koji nisu za prehranu ljudi, uključujući i softver (ili » računarsku opremu«) i ostala ulaganja
- u izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili opremanje otpremnih centara i ostala ulaganja
- u opremu za prihvatanje primarne sirovine
- u opremu za pripremu i čuvanje leda
- u opremu za obradu riba
- u opremu za preradu (rezanje, čišćenje, konficioniranje, soljenje, salamurenje i pakovanje)
- u opremu za konzerviranje (punjenje, toplotnu obradu i dimljenje)
- u opremu za pripremu proizvoda kojima se dodaju druge namirnice, aditivi i začini
- u opremu za dezinfekciju ruku, odeće i obuće
- u računarsku opremu za nadzor i vođenje proizvodnog i skladišnog procesa (sa montažom i programima)
- u opremu za manipulaciju i skladištenje ribljih proizvoda
- u opremu za pranje i dezinfekciju alata, uređaja i strojeva
- u opremu za uklanjanje otpada životinjskog porekla
- u opremu za interne veterinarske preglede (vlasništvo pogona, sastavni deo projekta)
- u laboratorijsku opremu isključujući nameštaj i stakleni pribor (sastavni deo projekta)

Specifični kriterijumi prihvatljivosti za sektor ribarstva su:

- prihvatljivo je ulaganje u objekte za preradu ribe od najmanje 18 t kapaciteta godišnje

J. Sektor prerade voća i povrća

Korisnici u rangu mikro preduzeća nisu dozvoljeni.

Dozvoljena su ulaganja:

- u izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili opremanje objekata za preradu voća i/ili povrća, uključujući gljive i ostala ulaganja
- u izgradnju i/ili rekonstrukciju pogona za preradu voća i povrća (uključujući gljive) sa unutrašnjom mrežom puteva, uključujući elektroinstalacije, plinske instalacije, sistem vodosnabdevanja i odvodnje sa pogonima za tretiranje otpadnih voda, ventilaciju i klimatizaciju
- u opremu za sušenje i/ili pranje
- u opremu i uređaje za preradu i pakovanje voća i povrća
- u opremu za sterilizaciju/pasterizaciju
- u opremu i uređaje za hlađenje i zamrzavanje
- u opremu za veštačko provetravanje i klimatizaciju pogona za preradu i skladištenje
- u opremu i uređaje za tretiranje otpada i otpadnih voda
- u opremu i uređaje za pogone za grejanje
- u opremu za transport voća i povrća (box palete i sl.)
- u uređaje za transport voća i povrća unutar kruga objekta, u skladu sa zahtevima projekta

K. Sektor vinarstva

Dozvoljena su ulaganja u opremanje vinarija i ostala ulaganja:

- spremnici za hladnu stabilizaciju vina
- uređaj za hladnu stabilizaciju vina
- rotacioni vakuum filter
- tangencijalni, naplavni, pločasti i kombinirani filteri

-
- pumpe za vino
  - centrifugalni separator
  - sistem za generisanje azota
  - linija za punjenje vina
  - CIP («Clean-In-Place») stanica
  - pneumatske prese
  - cevovodi i armature

Specifični kriterijumi prihvatljivosti za sektor vinarstva su:

- podnosilac mora biti upisan u Vinogradarski registar
- u godini pre podnošenja prijave podnosilac mora imati godišnju proizvodnju u rasponu od 200 hl do 20.000 hl kvalitetnog vina u skladu sa Zakonom o vinu

Tehnička pomoć predstavlja meru koja se odnosi na asistenciju državnoj administraciji u sprovođenju IPARD operativnog programa.

6. INFORMACIONI SISTEM

6.1 Svrha sistema SLAP informacionog sistema

Informacioni sistem SLAP kreiran je 2006. godine, a 2009. godine aktivirana je i veb-verzija SLAP softvera, namenjena internet korišćenju. SLAP je baza podataka o infrastrukturnim projektima u oblasti ekonomskog razvoja, zaštite životne sredine i društvene infrastrukture. Pošto je zasnovan na stalnom protoku projekata, SLAP predstavlja *project pipeline* infrastrukturnih projekata na lokalnom nivou i sadrži sve neophodne informacije o spremnosti projekata (dostupnost projektno-tehničke dokumentacije) i o njihovim institucionalnim, finansijskim i drugim aspektima. Informacioni sistem SLAP uveden je sa namerom da: predstavlja listu projekata lokalne infrastrukture, kao deo dokumenata za strateško upravljanje; pozicionira se kao široko prihvaćena baza podataka lokalne infrastrukture, koju redovno koriste nacionalni i lokalni akteri; jedinicama lokalne samouprave jasno predstavi uputstva centralne vlasti i drugih finansijera o prioritetima za finansiranje; poboljša koordinaciju i saradnju između institucija na centralnom nivou i jedinica lokalne samouprave u planiranju, pripremi i finansiranju strateški prioritetnih infrastrukturnih projekata; pripremi i unapredi kapacitete lokalne samouprave za korišćenje fondova EU; prioritizuje projekte za tehničku i finansijsku podršku prema njihovoj spremnosti i kvalitetu u skladu sa kriterijumima koje su razvila ministarstva i drugi finansijeri.¹⁵

SLAP kao sistem za kontinuirano praćenje stepena pripremljenosti projekta¹⁶

U sistem SLAP se mogu uneti projekti bez obzira na stepen njihove pripremljenosti. U tom smislu, on može da bude i replika plana kapitalnih investicija opštine u jednom globalnom državnom informacionom sistemu. Zamišljeno je da SLAP, kao sistem upitnika i kriterijuma za rangiranje, ali i stručna služba podrške sistema SLAP (SKGO/SLAP tim), uvek daju odgovore na pitanje šta je neophodno učiniti da bi se povećao „stepen pripremljenosti“ projekta za finansiranje. Kriterijumi za ocenjivanje kvaliteta i spremnosti projekata usklađeni su sa sektorskim strateškim dokumentima i prioritetima, kao i sa zahtevima za finansiranje infrastrukturnih projekata iz fondova EU. U tom smislu, cilj kontinuiranog razvoja i unapređenja SLAP informacionog sistema jeste da sadrži projekte koji će u perspektivi biti finansirani iz različitih izvora finansiranja. SLAP IS obuhvata podatke vezane za sve faze pripreme projektno-tehničke dokumentacije, u skladu sa Zakonom o planiranju i izgradnji, zahtevima EU za finansiranje infrastrukturnih projekata, kao i informacije o vlasništvu nad lokacijom (sa mogućnošću dodavanja dokumenata, priloga uz odgovarajuće pitanje SLAP upitnika).

Kako bi novi sistem mogao kontinuirano da se koristi kao sistem za planiranje regionalnih opštinskih projekata finansiranih iz međunarodnih i domaćih izvora za finansiranje kako infrastrukturnih tako i projekata iz svih sektora na lokalnom i regionalnom nivou, neophodno ga je poboljšati, tako da bude: aktuelan, odnosno da predstavlja stvarnu sliku stanja infrastrukture na lokalnom ili regionalnom nivou, sa potpunim, ažurnim i verodostojnim podacima; ujednačen u komunikacija potencijalnih partnera i ukvalitetu predloga projekata; prilagodljiv u odnosu na potencijalnu zainteresovanu stranu.

¹⁵<http://www.slap.skgo.org/>

¹⁶<http://www.slap.skgo.org/>

6.2 RAZVOJ INFRASTRUKTURNIH PROJEKATA

Priprema projekata korišćenjem jedinstvene procedure za različite opcije finansiranja adekvatno „pripremljen projekat“ mora da bude zadovoljavajući za strane donatore, finansijske institucije, kao i nacionalne fondove. Najvažnije je da svi projekti budu sprovedeni u skladu sa važećim zakonima u Republici Srbiji.¹⁷

U fazama upravljanja projektnim ciklusom izdvajaju se sledeća ključna pitanja, koja imaju odlučujući značaj za uspešnu pripremu i realizaciju projekta: usaglašenost sa nacionalnom strategijom, nacionalnim i EU prioritetima¹⁸. Usaglašenost sa planskim dokumentima – planski okvir za razvoj i realizaciju projekta; realna i efektivna međupštinska saradnja regulisana dobro formulisanim međupštinskim sporazumima; određen i predan „vlasnik projekta“, koji koordinira projektom tokom pripreme i upravlja projektom nakon realizacije; kompleksnih pitanja u vezi sa pripremom projekta, dobijanjem neophodnih saglasnosti i dozvola, imovinsko-pravnim aspektima; kompleksna pitanja u vezi sa održivošću projekta: tehničkom, finansijskom, ekološkom, organizacionom i drugim.¹⁹

Lokalna infrastruktura i finansiranje iz fondova Evropske unije

Uspešna i efikasna priprema i realizacija održivog opštinskog infrastrukturnog projekta ne može se zamisliti bez kontinuiranog i adekvatnog učešća lokalne samouprave, opštinskih službi i opštinskih komunalnih preduzeća koja su nadležna za obavljanje komunalne usluge koja je predmet projekta.²⁰ Neophodno je pripremiti sledeću dokumentaciju da bi se moglo pristupiti sistemskom rešavanju investicije. Takođe, neophodno je rešavati projekat po unapred utvrđenom vremenskom planu da bi se izbegle neadekvatne i neblagovremene aktivnosti. Predlog dokumentacije (koja bi bila neophodna da se nalazi u predloženom informacionom sistemu) shodno vrsti, kompleksnosti i fazi u kojoj se projektni predlog nalazi da bi se pristupilo podnošenju lokalnog, regionalnog ili prioritarnog projekta u okviru mogućeg informacionog sistema na teritoriji APV.

1. Međupštinski ugovor o regionalnoj investiciji
2. Regionalni prostorni plan ili Opštinski prostorni plan
3. Strateška procena uticaja na životnu sredinu za Regionalni prostorni plan ili Opštinski prostorni plan
4. Generalni urbanistički plan
5. Strateška procena uticaja na životnu sredinu za Generalni urbanistički plan
6. Plan generalne regulacije ili Plan detaljne regulacije
7. Strateška procena uticaja na životnu sredinu za Plan generalne regulacije ili Plan detaljne regulacije

¹⁷ <http://www.slap.skgo.org/>

¹⁹ <http://www.slap.skgo.org/>

²⁰ RAZVOJ infrastrukturnih projekata : vodič za jedinice lokalne samouprave/ [autori Nenad Ivanišević ... et al.]. - Beograd : Stalna konferencija gradova i opština, 2012; str 68

-
8. Studija
  9. Generalni projekat
  10. Prethodna studija opravdanosti
  11. Vlasništvo nad lokacijom
  12. Lokacijska dozvola (ako lokacijskom dozvolom nije obuhvaćen ceo projekat navesti delove projekta na koje se izdata dozvola ili dozvole ne odnose)
  13. Idejni projekat
  14. Studija opravdanosti
  15. Studija izvodljivosti sa analizom troškova i koristi prema zahtevima EU
  16. Studija o proceni uticaja na životnu sredinu
  17. Glavni projekat (ako glavni projekat nije obuhvatio ceo projekat navesti na koji deo projekta se odnosi)
  18. Građevinska dozvola (ako građevinskom dozvolom nije obuhvaćen ceo projekat navesti delove projekta na koje se izdata dozvola ili dozvole ne odnose)
  19. IPPC dozvola (Integrirana kontrola i sprečavanje zagađenja)
  20. Navesti plansku i tehničku dokumentaciju koja nije počela da se izrađuje, kao i dozvole koje nisu obezbeđene ²¹

---

²¹Razvoj infrastrukturnih projekata : vodič za jedinice lokalne samouprave / [autori Nenad Ivanišević ... et al.]. - Beograd : Stalna konferencija gradova i opština, 2012 str.

7. LISTA IZVORA INFORMACIJA

Dodatne informacije možete naći na sledećim internet adresama:

[Vlada AP Vojvodine](#)

[Fond "Evropski poslovi"](#)

[Pokrajinski sekretarijat za međuregionalnu saradnju I lokalnu samoupravu](#)

[RRA Bačka](#)

[RRA Banat](#)

[RRA Srem](#)

[Kancelarija za evropske integracije](#)

[Vlada Republike Srbije](#)

[Narodna skupština Republike Srbije](#)

[Podrška sprovođenju pravnih reformi u Republici Srbiji \(GIZ\)](#)

[Delegacija Evropske unije u Republici Srbiji](#)

[Predsedavanje Savetom EU](#)

[EU info centar u Beogradu](#)

[EurActiv](#)

[Zvanični sajt Evropske unije](#)

[Portal eUprave](#)

[Program podrške razvoju infrastrukture lokalne samouprave](#)

[Predsedavanje Savetom EU](#)

[Kancelarija za saradnju sa civilnim društvom, Vlada Republike Srbije](#)

[Primenjena nostalgija](#)

[Portal uprave za javne nabavke](#)

[Priručnik za prevođenje](#)

[Priručnik o pervađenju pravnih tekovina EU \(2013\)](#)

[MISP](#)

[SLAP SISTEM](#)

[SKGO](#)

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
АУТОНОМНА ПОКРАЈИНА ВОЈВОДИНА

Покрајински секретаријат за
међурегионалну сарадњу
и локалну самоуправу

Fond „Evropski poslovi“
Autonomne Pokrajine Vojvodine

REGIONALNA
RAZVOJNA
AGENCIJA BAČKA

srem
regionalna razvojna agencija

REGIONALNI CENTAR ZA
DRUŠTVENO EKONOMSKI RAZVOJ - BANAT